МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи
Кафедра митної справи та товарознавства

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему

«Митне регулювання експорту нехарчової продукції до ЄС»

Здобувача вищої освіти 2 курсу,
групи МММз-23-1 ,
спеціальності 073 «Менеджмент»
ОПП «Менеджмент митної справи»

Наконечна Анастасія
Вячеславівна

Науковий керівник
науковий ступінь, вчене звання

Чорна Тетяна
Миколаївна, к.т.н.,
доцент

Гарант освітньої програми
науковий ступінь, вчене звання

Гребельник Олександр
Петрович, д.е.н.,
професор

Допущено до захисту за рішенням
кафедри митної справи та
товарознавства
протокол від 17.01.2025 № 12

Ткаченко Сергій
Олександрович, к.е.н.,
доцент

Ірпінь 2025

Реєстрація №3 16.12.2021
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки

допущено
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 71 (сімдесят один) 06.01.2022
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: Ніщенко О.І.
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії:

(підпис) Ушаков О.І.
(ініціали, прізвище)

(підпис) Ромашов С.О.
(ініціали, прізвище)

(підпис) Шульгай Д.В.
(ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Інтервал оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ, РЕЦЕНЗЕНТОМ ТА КОМІСІЄЮ				
1. Зміст випускної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	**від 0 до 20**			
2.Дотримання вимог щодо оформлення	**від 0 до 10**			
3. Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	**від 0 до 5**			
4. Рецензент	**від 0 до 5**			
5. Передній захист (якість та повнота представленого матеріалу, рішення щодо балів залишається за комісією)	**від 0 до 10**			
РАЗОМ БАЛІВ*	**від 0 до 50**			
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	**від 0 до 10**			
2. Роздатковий матеріал	**від 0 до 5**			
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	**від 0 до 25**			
4. Апробація (участь у конференціях)	**від 0 до 10**			
РАЗОМ БАЛІВ	**від 0 до 50**			
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	**від 0 до 100**	71		

Переведення оцінки за 100-бальною шкалою до національної шкали та шкали ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
71	C	добре	04.02.2025	

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи
Кафедра митної справи та товарознавства
Спеціальність 073 «Менеджмент»
Освітня програма «Менеджмент митної справи»

Затверджую
Завідувач кафедри
_____А.І. Зубрицький
«__05__»____02_____202_ р.

Завдання на кваліфікаційну роботу
здобувачу вищої освіти

Наконечній Анастасії Вячеславівні

1. Тема кваліфікаційної роботи: **Митне регулювання експорту нехарчової продукції до ЄС**

Затверджена наказом ректора від «22» 12 2023 р. №1742

2. Строк здачі закінченої роботи «03» 12 2024 р.

3. Мета роботи: аналіз особливостей митного регулювання експорту нехарчової продукції до ЄС та розроблення пропозицій щодо його удосконалення.

Об'єкт дослідження: митні процедури при експорті нехарчової продукції до ЄС.

Предмет дослідження: шляхи удосконалення митних процедур при експорті нехарчової продукції до ЄС.

Орієнтовна база дослідження: Держмитслужба України.

4. Вихідні дані до роботи: митна статистика ДМСУ, періодичні видання, навчальна та наукова література за темою дослідження.

5. Перелік графічного матеріалу: таблиці, рисунки, графіки, схеми.

Підготувати табличний та графічний матеріал з інформацією щодо частки країн ЄС в світовому експорті та імпорті; динаміки імпорту та експорту країн ЄС; частки країн ЄС в зовнішній торгівлі України; товарної структури експорту українських товарів до країн ЄС; провідних експортних та імпортних партнерів ЄС; максимальних та мінімальних тарифних ставок країн ЄС за товарними групами.

6. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом):

В розділі 1 слід розглянути торговельну політику Європейського
проаналізувати виклики та можливості інтеграції України до внутріш
ринку ЄС в умовах війни.
В розділі 2 проаналізувати особливості митного регулювання ек
нехарчової продукції до ЄС: митні платежі, вимоги з безпеки до неха
продукції, процес доведення відповідності нехарчової продукції, ко
ввезення нехарчової продукції та ринковий нагляд у країнах ЄС.
В розділі 3 на основі аналізу факторів, що обмежують вихід вітчи
нехарчової продукції на ринки ЄС, розробити пропозицій щодо удоскона
митних процедур при експорті нехарчової продукції.

7. Календарний план виконання роботи:

№	Етапи виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконанн етапів роботи	
		За планом	Факт
1	Вибір теми, вивчення літературних джерел, постановка проблеми та складання плану роботи	25.09.2023	
2	Вибір та вивчення навчальної, наукової та методичної літератури за темою	02.11.2023	
3	Видача завдання науковим керівником	04.02.2024	
4	Підготовка першого розділу роботи та подання її керівнику	06.05.2024	
5	Підготовка другого розділу роботи та подання її керівнику	02.09.2024	
6	Підготовка третього розділу роботи та подання її керівнику	03.10.2024	
7	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника	23.11.2024	
8	Подання роботи для перевірки на наявність плагіату	02.12.2024	
9	Попередній захист роботи	21.12.2024	
10	Отримання відгуку керівника роботи	15.01.2025	
11	Допуск роботи зав. кафедрою до захисту	24.01.2025	
12	Передача директору інституту закінченої дипломної роботи	25.01.2025	
13	Отримання зовнішньої рецензії	31.01.2025	
14	Захист роботи	07.02.2025	

8. Дата видачі завдання: «04» лютого 2024 р.

9. Науковий керівник кваліфікаційної роботи _____ Чорна Т.М.
(підпис)

10. Гарант освітньо-професійної програми _____ Гребельник О.П
(підпис)

11. Завдання до виконання отримав здобувач _____ Наконечна А.В.
(підпис)

Відгук керівника кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота Наконечної Анастасії Вячеславівни присвячена аналізу особливостей митного регулювання експорту нехарчової продукції до ЄС та розробленню пропозицій щодо його удосконалення.

В роботі проаналізовано сучасну торговельну політику Європейського Союзу та виклики й можливості для України в контексті її інтеграції до внутрішнього ринку ЄС; досліджено особливості митного регулювання експорту нехарчової продукції до ЄС: митні платежі, вимоги з безпеки до нехарчової продукції, доведення відповідності нехарчової продукції, контроль ввезення нехарчової продукції та ринковий нагляд; розроблено пропозиції щодо удосконалення митних процедур при експорті вітчизняної нехарчової продукції до ЄС.

Кваліфікаційна робота за повнотою розкриття теми та оформленням відповідає вимогам Положення про порядок виконання, оформлення та захисту кваліфікаційних робіт (проєктів) в ДПУ. Теоретичний і практичний матеріал роботи є достатнім, достовірним, обґрунтованим та належним чином структурованим.

Особистий внесок здобувача полягає в підборі та вивченні літературних джерел; вивченні практичних і теоретичних аспектів митного регулювання експорту нехарчової продукції до ЄС; моніторингу сучасних тенденцій торговельної політики Європейського Союзу та процесу інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС; аналізі можливих шляхів удосконалення митних процедур при експорті нехарчової продукції до ЄС.

Результати проведеного дослідження апробовано шляхом участі здобувача в роботі студентського науково-практичного круглого столу «Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам» (м. Ірпінь, Державний податковий університет, 23 травня 2024 р.) та публікації тез доповіді «Митне регулювання експорту нехарчової продукції до Європейського Союзу».

В цілому кваліфікаційна робота є завершеним дослідженням, висновки, зроблені автором, повною мірою відображають зміст дослідження, є чіткими, послідовними і науково обґрунтованими. Одержані в роботі теоретичні результати поглиблюють дослідження з приводу покращення роботи митних органів України з метою стимулювання експорту нехарчової продукції, зокрема до країн Європейського Союзу. В тексті зустрічаються незначні друкарські та граматичні помилки, проте вказаний недолік не впливає на загальну позитивну оцінку роботи.

В цілому, кваліфікаційна робота може бути рекомендована до захисту та заслуговує на позитивну оцінку, а її авторка – Наконечна Анастасія Вячеславівна – на присудження ступеня магістра

Науковий керівник кваліфікаційної роботи

_____ Чорна Т.М. «___» _____ 2025 р.
(підпис) (дата)

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти
Наконечна Анастасія Вячеславівна
(прізвище, ініціали)
після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол від «___» _____ 2025 р. № ___ та допущена/не допущена до захисту перед екзаменаційною комісією.

Завідувач кафедри _____ Ткаченко С.О.
(підпис)

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу на тему

«Митне регулювання експорту нехарчової продукції до ЄС»

здобувачки другого (магістерського) рівня вищої освіти

Державного податкового університету

Наконечної Анастасії Вячеславівни

Актуальність теми. Тема є надзвичайно актуальною, враховуючи сучасний етап євроінтеграції України. Дослідження спрямоване на виявлення проблемних аспектів та пошук шляхів удосконалення митної політики України, що є важливим для підвищення конкурентоспроможності української продукції на ринку ЄС. У роботі обґрунтовано значення митного регулювання для сприяння експорту української продукції до ЄС, що є актуальним для підтримки національної економіки та адаптації до європейських стандартів.

Наукова новизна. Робота демонструє новий підхід до аналізу чинників, які обмежують експорт нехарчової продукції, а також пропозиції щодо вдосконалення митної політики України. Зокрема, аналіз електронної черги та пропозиції з автоматизації процедур відображають новизну підходу. Одержані в роботі теоретичні результати поглиблюють дослідження з приводу покращення роботи митних органів України з метою стимулювання експорту нехарчової продукції, зокрема до країн Європейського Союзу.

Якість проведеного аналізу проблеми, текстового та табличного матеріалу. У кваліфікаційній роботі дотримана основна її структура, яка охоплює актуальність, мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, елементи наукової новизни та практичну значущість. Робота структурована і логічно побудована, під час її підготовки автором використано значну кількість джерел. Текстовий матеріал є деталізованим, а таблиці та графіки доповнюють і конкретизують висновки.

Обґрунтованість пропозицій і висновків та їх практична цінність у роботі. Висновки, зроблені автором, цілком відображають зміст дослідження, є чіткими, логічно послідовними і науково обґрунтованими. Пропозиції, такі як оптимізація електронних систем митного оформлення та зменшення бюрократичного тиску, мають практичне значення. Їх реалізація може підвищити ефективність митної системи України.

Наявність недоліків. В тексті роботи трапляються незначні друкарські та граматичні помилки, деякі повтори, що знижує його загальну читабельність. Окремі розділи могли б бути більш структурованими (наприклад, у частині про міжнародні вимоги ЄС). В деяких місцях (наприклад, у таблицях з митними ставками) бракує коротких пояснень, які спростили б розуміння поданих представлених даних. Разом з тим, вказані недоліки не впливають на загальне позитивне враження від роботи.

Загальний висновок і оцінка роботи. В цілому зміст роботи відповідає темі, інформація, представлена в кваліфікаційній роботі, є достовірною. Авторка проявила вміння аналізувати складні проблеми, використовувати теоретичні знання та пропонувати практичні рішення. Робота викладена структуровано, змістовно, відповідає встановленим вимогам і може бути рекомендована до захисту з оцінкою «добре».

Рецензент:
Генеральний директор
«NTD Group», к.е.н.

Володимир РУДОЙ

ННІ економічної безпеки та митної справи

Кафедра митної справи та товарознавства

ДОВІДКА

про перевірку курсової/випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи на академічний плагіат

П. І. Б. автора роботи

Наконечна Анастасія В'ячеславівна

Курс/група _____МММз-23-1 _____

Тема курсової/випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи

«Митне регулювання експорту нехарчової продукції до ЄС»

П. І. Б. наукового керівник

Чорна Тетяна Миколаївна

Дата захисту

05.02.2025

За результатом перевірки оригінальний текст у роботі становить 86,08%
Відсоток схожості (складається з правомірних запозичень (посилання, цитування) і неправомірних запозичень (пояснення щодо відсотку тексту, який не є оригінальним (н/д, стаття або інші роботи автора, які є у базі, але вони не зазначені в літературних джерелах) 13,92% цитат 1,02%, вилучень %.

Провідний фахівець відділу
внутрішнього забезпечення

якості освіти Олена СПАСІЧЕНКО

АНОТАЦІЯ

Наконечна А.В. Митне регулювання експорту нехарчової продукції до ЄС

Мета роботи полягає в аналізі особливостей митного регулювання експорту нехарчової продукції до ЄС та розроблення пропозицій щодо його удосконалення.

Завдання досліджень: здійснити огляд торговельної політики Європейського Союзу; дослідити процес інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС в умовах війни; проаналізувати митні платежі у країнах ЄС; розглянути вимоги з безпеки до нехарчової продукції у ЄС; дослідити процес доведення відповідності нехарчової продукції в ЄС; дослідити контроль ввезення нехарчової продукції та ринковий нагляд у країнах ЄС; виділити фактори, що обмежують вихід вітчизняної нехарчової продукції на ринки ЄС; надати пропозиції щодо удосконалення митних процедур при експорті нехарчової продукції до ЄС.

Предметом дослідження є шляхи удосконалення митних процедур при експорті нехарчової продукції до ЄС.

Об'єктом дослідження є митні процедури при експорті нехарчової продукції до ЄС.

Базою досліджень виступає діяльність Державної митної служби України, нормативно-правові акти України та Європейського союзу, що окреслюють питання митного регулювання експорту нехарчової продукції до ЄС, вітчизняні та зарубіжні наукові періодичні видання, підручники, навчальні посібники, інформаційні інтернет-джерела.

За результатами дослідження окреслено шляхи удосконалення митних процедур при експорті нехарчової продукції до ЄС.

Одержані результати можуть бути використані з метою покращення роботи митних органів України з метою стимулювання експорту нехарчової продукції, зокрема до країн Європейського Союзу.

Кваліфікаційна робота викладена на 64 сторінках; містить 8 таблиць, 22 рисунки; список використаних джерел, що включає 55 найменувань; 3 додатки.

Ключові слова: експорт до ЄС, нехарчова продукція, митне регулювання, акцизний податок, контрабанда, контрафакт, митні ставки.

Рік виконання кваліфікаційної роботи: 2024.

Рік захисту кваліфікаційної роботи: 2025.

ABSTRACT

Nakonichna A.V. Customs Regulation of Non-Food Product Exports to the EU

The aim of this study is to analyze the specifics of customs regulation of non-food product exports to the EU and to develop proposals for its improvement. Research objectives: to review the trade policy of the European Union; to examine the process of Ukraine's integration into the EU internal market under conditions of war; to analyze customs duties in EU countries; to explore safety requirements for non-food products in the EU; to investigate the process of conformity assessment of non-food products in the EU; to study the import control of non-food products and market surveillance in EU countries; to identify factors limiting the access of domestic non-food products to EU markets; and to provide recommendations for improving customs procedures for exporting non-food products to the EU.

The subject of the research is the ways to improve customs procedures for non-food product export to the EU. The object of the research is customs procedures for exporting non-food products to the EU.

The research is based on the activity of the State Customs Service of Ukraine, the regulatory legal acts of Ukraine and the European Union related to customs regulation of non-food product exports to the EU, domestic and foreign scientific journals, textbooks, manuals, and informational internet sources.

The results of the research outline ways to improve customs procedures for non-

food product exports to the UE.

The findings can be used to enhance the work of Ukraine's customs authorities to stimulate the export of non-food products, particularly to EU countries.

The qualification paper is presented on 64 pages; it includes 8 tables, 22 figures;

a list of references with 55 items; and 3 appendices.

Keywords: export to the EU, non-food products, customs regulation, excise duty, smuggling, counterfeiting, customs tariffs.

Year of completion: 2024.

Year of defense: 2025.

ЗМІСТ

ВСТУП 4
РОЗДІЛ 1 ТОРГОВЕЛЬНА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ 7
1.1. Огляд торговельної політики Європейського Союзу 7
1.2. Інтеграція України до внутрішнього ринку ЄС в умовах війни: виклики та можливості 13
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТУ НЕХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ДО ЄС 21
2.1. Митні платежі у країнах ЄС 21
2.2. Вимоги безпеки до нехарчової продукції у ЄС 26
2.3. Процес доведення відповідності нехарчової продукції в ЄС 29
2.4. Контроль ввезення нехарчової продукції та ринковий нагляд у країнах ЄС 34
РОЗДІЛ 3 РОЗРОБЛЕННЯ ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР ПРИ ЕКСПОРТІ НЕХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ДО ЄС 40
3.1. Фактори, що обмежують вихід вітчизняної нехарчової продукції на ринки ЄС 40
3.2. Пропозиції щодо удосконалення митних процедур при експорті нехарчової продукції до ЄС 46
ВИСНОВКИ 50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 52
ДОДАТКИ 59

ВСТУП

Актуальність теми. зумовлена сучасними тенденціями інтеграції України до європейського економічного простору, що зумовлює необхідність удосконалення митного регулювання. Після підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом було спрощено торговельні процедури, однак питання ефективного митного регулювання експорту нехарчової продукції залишаються актуальними для забезпечення стабільного зростання обсягів експорту та адаптації українських стандартів до європейських вимог. Аналіз митного законодавства та його практичне застосування в контексті експорту нехарчової продукції є необхідним для подальшого розвитку зовнішньоекономічної діяльності України, особливо в умовах глобальної конкуренції та необхідності підтримки національного виробника. Це дослідження сприятиме виявленню проблемних аспектів та пропонуватиме шляхи вдосконалення митної політики, що є важливим для підвищення конкурентоспроможності української продукції на ринку ЄС.

Стан і ступінь розробки проблеми і в спеціальній літературі. Проблемні питання щодо митного регулювання експорту нехарчової продукції відображені в дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених, а саме: Мельник О.Г., Адамів М.Є., Тодощук А.В. [46], Рибакова Т.О. [12], Хукман Б., Пуччіо Л. [8], Дж. Абад, І. Далмау та Дж. Вілахосана [35] та інших. Разом з тим, потребують подальшої розробки і детального вивчення питання удосконалення митних процедур для українських компаній при експорті нехарчової продукції.

Мета роботи полягає в аналізі особливостей митного регулювання експорту нехарчової продукції до ЄС та розроблення пропозицій щодо його удосконалення.

Відповідно до поставленої мети були сформульовані наступні *завдання досліджень:* здійснити огляд торговельної політики Європейського Союзу; дослідити процес інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС в умовах війни; проаналізувати митні платежі у країнах ЄС; розглянути вимоги безпеки до нехарчової продукції у ЄС; дослідити процес доведення відповідності

нехарчової продукції в ЄС; дослідити контроль ввезення нехарчової продукції та ринковий нагляд у країнах ЄС; виділити фактори, що обмежують вихід вітчизняної нехарчової продукції на ринки ЄС; надати пропозиції щодо удосконалення митних процедур при експорті нехарчової продукції до ЄС.

Об'єктом дослідження в кваліфікаційній роботі виступають митні процедури при експорті нехарчової продукції до ЄС.

Предмет дослідження – шляхи удосконалення митних процедур при експорті нехарчової продукції до ЄС.

Базою досліджень виступає діяльність Державної митної служби України, нормативно-правові акти України та Європейського союзу, що окреслюють питання митного регулювання експорту нехарчової продукції до ЄС, вітчизняні та зарубіжні наукові періодичні видання, підручники, навчальні посібники, інформаційні інтернет-джерела.

Під час підготовки кваліфікаційної роботи використовувалися такі *методи дослідження:* загальнонаукові методи – збір інформації щодо торговельної політики ЄС та її впливу на митне регулювання, її аналітичне опрацювання та теоретичне узагальнення; статистичні методи – для загальної оцінки частки експорту ЄС у загальному світовому обсязі, частки країн ЄС у зовнішній торгівлі України товарами та послугами, динаміки товарообороту між Україною й країнами-членами ЄС тощо; графічний – для моделювання руху досліджуваних під час роботи процесів і показників.

Науково-практична значимість одержаних результатів. Одержані в роботі теоретичні результати поглиблюють дослідження з приводу покращення роботи митних органів України з метою стимулювання експорту нехарчової продукції, зокрема до країн Європейського Союзу.

Особистий внесок здобувача полягає у дослідженні літературних джерел; вивченні практичних і теоретичних аспектів митного регулювання експорту нехарчової продукції до ЄС; моніторингу сучасних тенденцій торговельної політики Європейського Союзу та процесу інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС; аналізі можливих шляхів удосконалення митних процедур при

експорті нехарчової продукції до ЄС. Результати досліджень затверджено разом з науковим керівником кваліфікаційної роботи.

Апробація результатів роботи. Результати дослідження доповідались в рамках роботи студентського науково-практичного круглого столу «Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам» (Ірпінь, Державний податковий університет, 23 травня 2024 р.) та опубліковані в тезах «Митне регулювання експорту нехарчової продукції до Європейського Союзу» у збірнику матеріалів вказаного науково-комунікативного заходу.

Структура і об'єм роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який включає 55 найменувань, і 3 додатки. Робота викладена на 64 сторінках основного тексту, містить 22 рисунок і 8 таблиці.

РОЗДІЛ 1
ТОРГОВЕЛЬНА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

1.1. Огляд торговельної політики Європейського Союзу

Глобалізація світової економіки проявляється через збільшення міжнародної торгівлі та посилення економічної взаємозалежності між країнами. Для держав ЄС основним інструментом адаптації до викликів глобалізації є торговельна політика. Її основною метою є розширення торгових можливостей для європейських держав та компаній шляхом усунення торгових бар'єрів (таких як тарифи та квоти) і забезпечення рівних умов для конкуренції.

Сучасну торговельну політику можна охарактеризувати наступними ключовими тезами:

– відкритість до торгівлі: ЄС є однією з найбільших торговельних блоків у світі, спрямованих на лібералізацію міжнародної торгівлі, забезпечуючи доступ до своїх ринків та розширюючи експортні можливості для своїх компаній;

– пріоритет багатосторонніх угод: ЄС підтримує багатосторонню торговельну систему під егідою Світової організації торгівлі (СОТ), водночас активно укладаючи двосторонні та регіональні угоди про вільну торгівлю (ЗВТ);

– Угода про вільну торгівлю (FTA): ЄС має численні угоди з країнами та регіонами, зокрема з Канадою (CETA), Японією, Південною Кореєю, Великою Британією, країнами Асоціації Європейської асоціації вільної торгівлі (EFTA), Україною тощо;

– захист європейських інтересів: політика включає інструменти захисту від недобросовісної конкуренції, такі як антидемпінгові заходи, контроль за субсидіями та захист стратегічних секторів;

– цифровізація торгівлі: ЄС активно розвиває цифрові аспекти торговельної політики, зокрема захист даних, електронну комерцію та регулювання цифрових послуг;

– підтримка малих і середніх підприємств (МСП): ЄС участі МСП у міжнародній торгівлі, спрощуючи процедури та забезпечуючи їм доступ до інформації про зовнішні ринки;

Про успішність торгової політики ЄС свідчить той факт, що на частку країн ЄС припадає в середньому 30% світового експорту, що робить ЄС одним із найбільших гравців на міжнародному ринку, поряд із США та Китаєм (рис. 1.1).

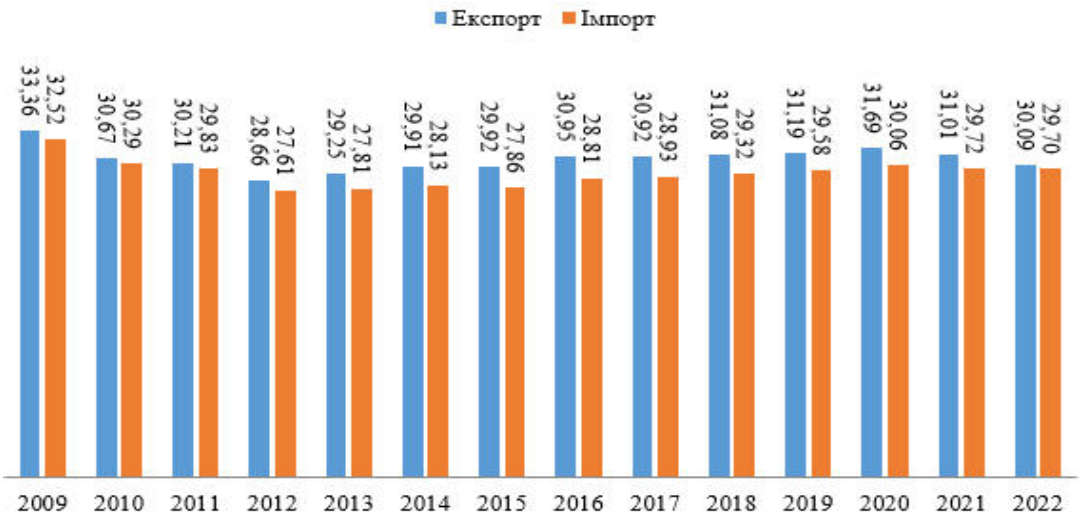

Рис. 1.1. Частка експорту ЄС
в світовому експорті та імпорті за період 2009-2022 рр., %

Джерело: складено автором на основі [1]

Зростаюча конкуренція на глобальних ринках, викликана глобалізацією, може загрожувати правам людини, зокрема через експлуатацію працівників. Оскільки захист прав людини є одним з основних пріоритетів зовнішньої політики ЄС, Союз активно застосовує свою торговельну політику для підтримки та захисту прав людини в країнах-партнерах, що не входять до ЄС. Це включає включення відповідних умов у преференційні торгові угоди та введення односторонніх торгових обмежень щодо тих держав, що порушують права людини.

Важливим інструментом ЄС у справі захисту прав людини та трудових прав у країнах, що не входять до ЄС, є Загальна система преференцій (ЗСП) [3]. ЗСП – це система пільгових митних тарифів на товари, що ввозяться 90 країнами, що розвиваються, на ринок ЄС. Преференціями від ЄС можуть

скористатися лише країни, у яких не порушуються права людини. Призупинення ЗСП відбувалося тричі: у випадку з М'янмою в 1997 р., Білорусією в 2007 р. і Шрі-Ланкою в 2010 р. Важливо відзначити, що ця схема спонукала більшість країн-бенефіціарів, зробити законодавчі та інституційні зміни у сфері дотримання прав людини.

У межах торговельної політики ЄС може бути введено односторонні торговельні обмеження для імпортерів, якщо є підозри, що доходи від торгівлі з ЄС використовуються для фінансування збройних конфліктів або інших дій, що порушують права людини. Окрім того, торговельна політика ЄС включає заборону на неетичне використання європейських товарів і технологій, таких як медичні засоби чи інші продукти подвійного призначення, для страти або катувань. [4].

У 2017 р. європейський парламент ухвалив резолюцію, яка закликає постачальників текстилю та одягу проводити моніторинг дотримання прав працівників, які беруть участь у виробництві товарів, що імпортуються в ЄС. Імпортерам пропонується проводити дослідження стандартів дотримання прав людини до укладання торгової угоди з іноземними партнерами. Резолюція європейського парламенту 2016 р. закликає імпортерів відстежувати та виявляти факти примусової та дитячої праці [5]. Запроваджено заборону на ввезення продукції, виробленої з використанням дитячої праці.

Згідно з рішеннями Європейської комісії (ЄК) ЄС продовжуватиме проводити збалансовану, прогресивну політику у сфері торгівлі та інвестицій на світових ринках. ЄС не лише відкриває свій ринок для іноземних партнерів у рамках взаємовигідних торгових угод, але також вживає заходів щодо забезпечення світових стандартів, що регулюють захист прав людини, гідних умов праці, охорону навколишнього середовища та захист тварин від винищення [6].

Серед проблем, що виникають з розвитком процесів глобалізації, ЄК виділяє проблеми, вирішення яких у найближчому майбутньому потребуватиме активних дій з боку ЄС (рис. 1.2).

Фахівці Інституту європейського університету вважають, що вирішальні значення для підтримки торговельної політики ЄС матимуть більшу прозорість та ефективніший моніторинг виконання торгових угод ЄС, а також моніторинг їх впливу на всі зацікавлені у їх укладанні сторони . Це вимагатиме підвищення ролі Європейського парламенту в процесі імплементації торгових угод. [8].

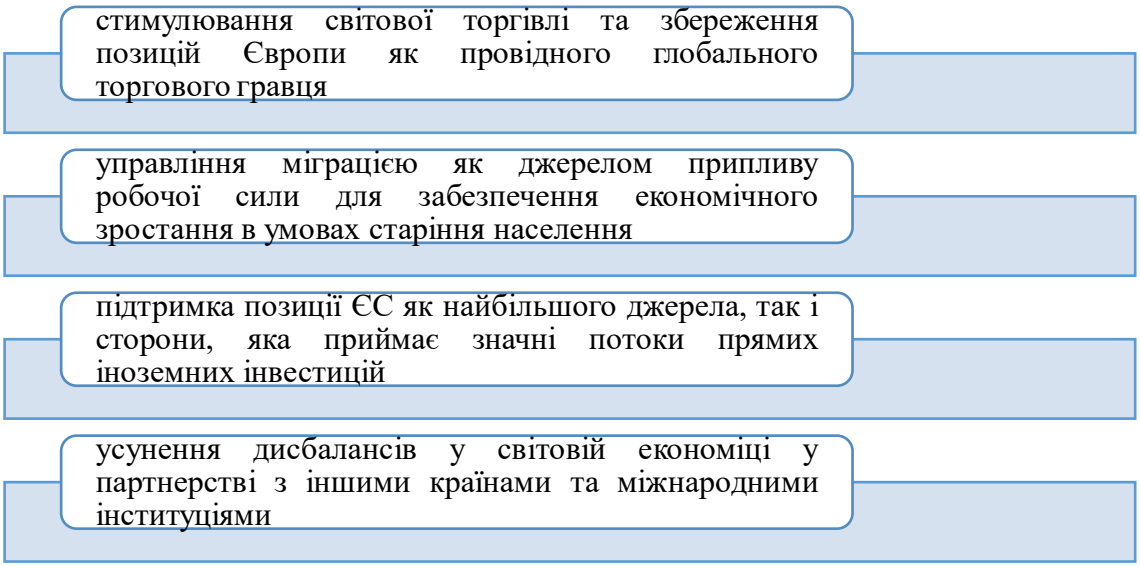

Рис. 1.2. Основні проблеми глобалізації, які можуть негативно вплинути на торговельну політику ЄС

Джерело: складено автором на основі [7]

З 2022 року відбулися кардинальні зміни торговельної політики ЄС щодо росії у відповідь на її повномасштабне вторгнення в Україну в ЄС у лютому 2022 року. Європейський союз запровадив масштабні санкції, які торкнулися енергетичного сектора, фінансових установ, транспорту та високотехнологічних галузей.

Енергетичне ембарго: ЄС поступово скороив залежність від російських енергоресурсів; У 2022 році було заборонено імпорт російського вугілля, а з грудня 2022 року – нафтових продуктів, які транспортуються морським шляхом; ухвелено рішення про обмеження ціни на російську нафту для третіх країн (price cap).

Обмеження торгівлі високотехнологічними товарами: заборона експорту до рф товарів подвійного призначення, технологій для авіаційної, космічної та оборонної галузей; заборона імпорту російських високотехнологічних товарів, таких як напівпровідники та мікрочипи.

Фінансові обмеження: російські банки відключено від міжнародної платіжної системи SWIFT, що ускладнило міжнародні транзакції; заморожено активи російських державних і приватних фінансових установ, а також центрального банку росії; заборонено операції з російськими облігаціями та інші фінансові обмеження для інвесторів з ЄС.

Обмеження на транспорт та логістику: заборона російським суднам заходити в порти країн ЄС, що серйозно вплинуло на морську торгівлю росії; російські вантажівки обмежено у використанні транспортних маршрутів Європою; заборонено експорт авіаційного пального, літаків та запчастин до росії, що послабило її авіаційну галузь.

Розширення списку заборонених імпортно-експортних товарів: ЄС ввів заборону на імпорт низки російських товарів, включаючи сталь, деревину, цемент, добрива та морепродукти; заборонено експорт до росії ключових промислових товарів, включаючи автомобілі класу «люкс», електроніку та спеціалізоване обладнання.

Посилення контролю за виконанням санкцій: створення механізмів моніторингу та координації серед країн-членів для забезпечення виконання санкцій; співпраця з партнерами за межами ЄС, включаючи США, Канаду, Велику Британію та Японію, для посилення глобального тиску на Росію.

На основі інформації щодо динаміки імпорту та експорту ЄС та росії за період 2021-2022рр. (рис. 1.3), можна зробити висновки про вплив торгових санкцій на рівень експорту та імпорту між цими контрагентами.

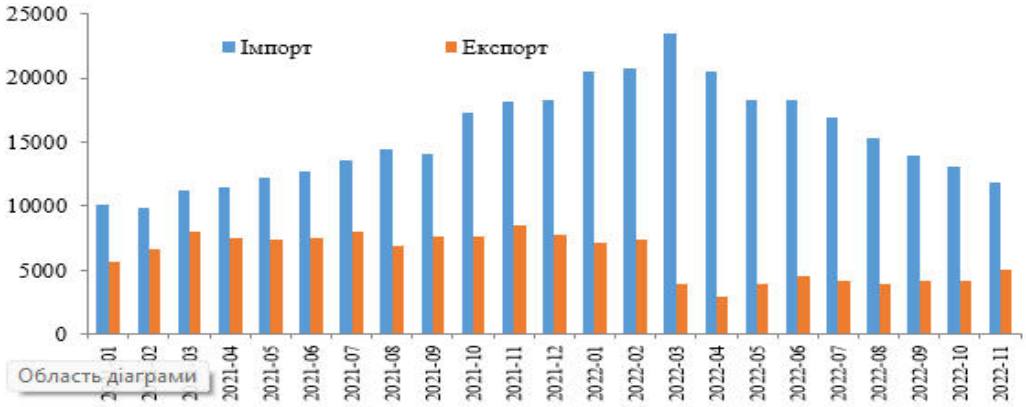

Рис. 1.3. Динаміка імпорту та експорту
ЄС та росії за період 2021-2022рр, млн. євро

Джерело: [11]

Важливо відстежувати та аналізувати розподільний ефект зовнішньої торгівлі, а також ефективність заходів внутрішньої політики, спрямованої на усунення негативного впливу відкритої торговельної політики ЄС на внутрішній ринок та забезпечення більш рівномірного розподілу вигод від зовнішньої торгівлі всередині європейської економіки. Незважаючи на те, що згладжування негативного впливу глобалізаційних процесів на внутрішні ринки є прерогативою урядів країн-членів, ЄС міг би відігравати важливішу роль у забезпеченні фінансування заходів щодо адаптації європейських компаній, працівників та регіональних ринків до нових реалій, зумовлених глобалізацією.

1.2. Інтеграція України до внутрішнього ринку ЄС в умовах війни: виклики та можливості

Відносини між Україною та Європейським Союзом почалися з моменту визнання незалежності України як суверенної держави та були супроводжені низкою законодавчих ініціатив з боку української влади. Після здобуття незалежності в 1991 році Україна започаткувала свої перші торгові зв'язки з ЄС. У 1998 році було підписано Спільну декларацію про співпрацю, яка створила основу для подальшої взаємодії. У 2014 році Україна уклала Угоду про асоціацію з ЄС, до якої входила Всеосяжна угода про вільну торгівлю (DCFTA), що забезпечила створення зони вільної торгівлі та інтеграцію України до європейського ринку.

Після ратифікації цієї угоди та проведення реформ в Україні у 2017 році був введений ПВЗВТ, що сприяло зміцненню торгових відносин між Україною та ЄС. Це дозволило українським товарам і послугам стати більш конкурентоспроможними на європейському ринку. Завдяки впровадженню ПВЗВТ та інших реформ, Україна значно збільшила свій експорт до Європи, зокрема сільськогосподарської продукції, металургійних виробів, машин та обладнання.

Одним з ключових факторів, які вплинули на ці відносини, стала анексія Криму Росією та конфлікт на сході України, що призвело до введення санкцій

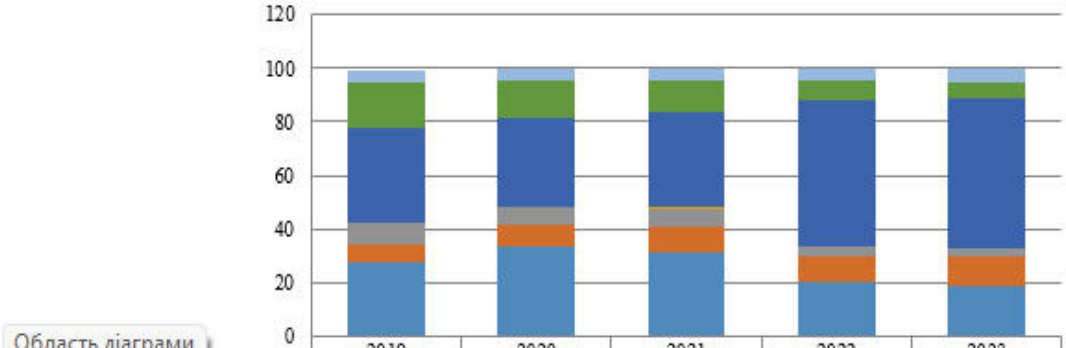
проти Росії та обмежень на торгівлю в окремих регіонах. На взаємодію між Україною та ЄС також вплинула пандемія, що поставила під загрозу безпеку постачань та гнучкість товарних і фінансових потоків [13. с.183-191].

Зміцнення співпраці між Україною та ЄС також відбувається у сферах освіти, науки, культури та туризму, що сприяє поглибленню взаєморозуміння між народами. Проте, попри позитивний розвиток торговельно-економічних зв'язків, існують певні виклики, зокрема торговельні суперечки, технічні бар'єри та недостатня інфраструктура, які можуть стримувати обсяги торгівлі та інвестицій [13, с.198].

Крім того, Україна активно розширює співпрацю з іншими країнами та регіонами, зокрема з Китаєм, США та країнами Близького Сходу. Успішний розвиток економіки вимагає стабільності та продовження реформ, таких як зміцнення верховенства права, боротьба з корупцією та покращення інвестиційного клімату, що є важливими для подальшої співпраці з ЄС [13, с.198].

Не менш важливим напрямком є сталий розвиток та екологічні ініціативи. Україна активно співпрацює з ЄС у питаннях зменшення викидів та охорони природних ресурсів, а також працює над покращенням соціальних стандартів, захистом прав людини та розвитком громадянського суспільства.

Таким чином, аналіз торговельних відносин між ЄС та Україною за останні роки дозволяє побачити суттєві досягнення та виявити основні виклики, що стоять перед країною в контексті міжнародної економічної інтеграції.

	2019	2020	2021	2022	2023
країни Європи (не члени ЄС)	4,24	4,09	4,51	4,58	5,14
країни СНД	17,39	14,38	11,42	6,95	6,35
країни ЄС	34,84	32,69	35,86	54,48	55,40
Австралія і Океанія	0,18	0,20	0,21	0,20	0,20
Африка	8,11	6,91	7,16	3,89	3,40
Америка	6,88	7,90	9,09	9,66	10,39
Азія	27,54	33,36	31,47	19,94	19,08

Рис. 1.3. Аналіз частки країн ЄС в зовнішній торгівлі України товарами та послугами за період 2015-2023рр, %

Джерело: [14]

Торговельно-економічні відносини України з країнами ЄС є одними з ключових факторів її економічного розвитку та сприяють інтеграції України в Європейський Союз. Для подальшого розвитку цих зв'язків необхідні спільні зусилля, інноваційний підхід та активна співпраця для досягнення взаємних цілей.

Географічне розташування України, на перехресті важливих транспортних маршрутів між Європою та Азією, надає їй значні переваги для розвитку міжнародної торгівлі.

Членство України в Світовій організації торгівлі (СОТ) та підписання Угоди про асоціацію з ЄС створюють нові можливості для розширення зовнішньоторговельних зв'язків та залучення іноземних інвестицій.

Після ухвалення курсу на європейську інтеграцію, в Україні відбулися значні зміни в зовнішньоторговельній політиці (рис.1.5).

Європейські країни займають лідируючі позиції серед основних торгових партнерів України. У 2022 році Польща стала найбільшим імпортером української продукції, витіснивши Китай, який утримував перше місце з 2019

року. Румунія, яка в 2021 році не потрапила до двадцятки найбільших споживачів українських товарів, у 2022 році перемістилася на друге місце [15].

2022 рік став переломним для зовнішньої торгівлі України. На фоні бойових дій експорт послуг зменшився на 11%, здебільшого за рахунок зниження обсягів транспортних послуг, електроенергії, а також фінансових і ділових послуг. Водночас, незначне зниження експорту послуг було компенсоване зростанням в ІТ-секторі, який став єдиною галуззю, що показала позитивну динаміку. Внаслідок цього, імпорт послуг збільшився на 85,66%. Ці тенденції свідчать про значний потенціал України для ЄС у сфері цифрових технологій, навіть попри труднощі, пов'язані з війною.

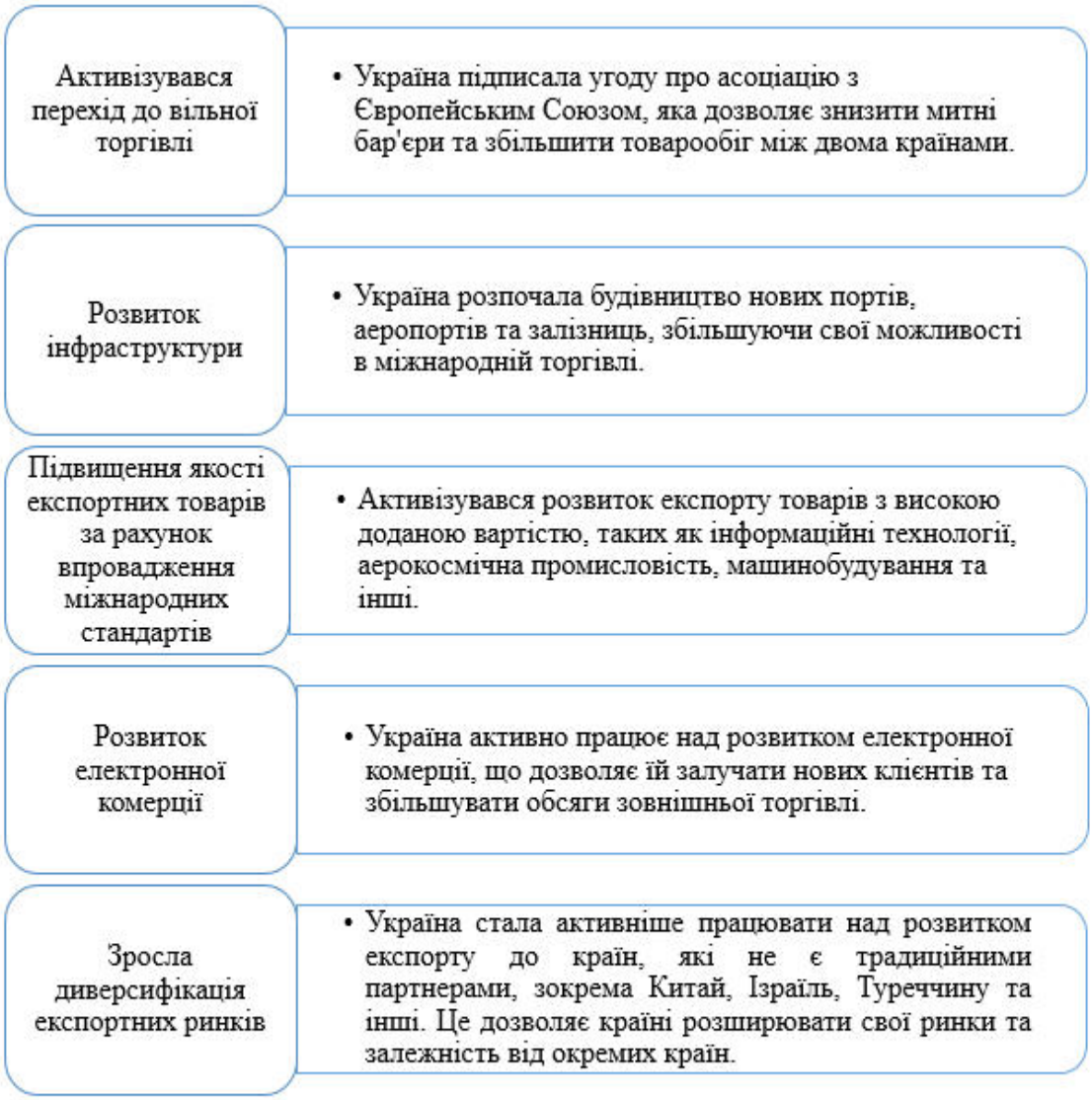

Рис. 1.5. Ключові зміни в зовнішньоторговельній політиці України, які пов'язанні з інтеграцією з ЄС

Джерело: створено автором

З початку війни в 2022 році країни ЄС вжили низку заходів для підтримки експорту з України. Зокрема, в червні 2022 року Європейський Союз скасував антидемпінгові мита та тарифні квоти на українські товари на тимчасовій основі, терміном на один рік. Багато українських компаній скористались цією можливістю: деякі збільшили обсяги експорту, а інші вперше вийшли на європейський ринок. Крім того, були скасовані мита та збори на українські товари, введено «митний безвіз» і «транспортний безвіз», що дозволило прискорити транспортування товарів до ЄС, Молдови та інших країн завдяки скасуванню дозволів на перевезення та спрощенню процедури декларування

товарів. Ці кроки сприяли підтримці українського експорту та заклали основу для подальшого економічного зростання.

Важливою ініціативою стала програма «Дороги солідарності», започаткована Європейською Комісією у травні 2022 року. Її метою було створення альтернативних маршрутів для експорту української сільськогосподарської продукції та імпорту товарів першої необхідності в умовах блокади морських портів. На сьогодні ця ініціатива є єдиним шляхом для експорту деяких товарів.

У рамках цієї ініціативи успішно функціонують дві логістичні платформи: «Пошук бізнес-партнерів ЄС-Україна» та «Зернові маршрути», які допомагають встановлювати контакти в ланцюгах постачання та вирішувати проблеми, пов’язані з дефіцитом транспортних можливостей [16,17]. Оперативне управління ініціативою здійснюється через різні комунікаційні майданчики, зокрема тристоронні консультації між Єврокомісією, Польщею та Румунією, а також робоча група з митних питань між Україною та Румунією за підтримки ЄС.

Важливе значення для налагодження експортно-імпортних перевезень мали також зміни у функціонуванні пунктів пропуску на кордоні з Польщею. Збільшення пропускної здатності залізничних вузлів на всьому кордоні стало важливим етапом, і досягалося це завдяки розвитку перевалочних комплексів та збільшенню обсягів виробництва спеціальних візків для переведення вагонів з широкої колії на вузьку (за участю «Українських залізниць»).

Завдяки цим крокам в рамках Ініціативи «Дороги солідарності» Україні вдалося значно збільшити кількість і пропускну здатність основних експортно-імпортних пунктів, зокрема 20 автомобільних і 13 залізничних пунктів пропуску, а також відновити 3 дунайських порти. Крім того, завдяки зерновій ініціативі було розблоковано 3 чорноморських порти [17]. Це допомогло запобігти значному падінню торгових обсягів між Україною та ЄС і створити умови для подальшого економічного зростання.

На момент отримання статусу кандидата Україна успішно імплементувала більшість нормативно-правових актів, які регулюють стандарти

якості та маркетингу сільськогосподарської продукції. Дані щодо виконання Угоди про асоціацію з ЄС, зокрема в аграрному секторі, представлені на рисунку 1.5.

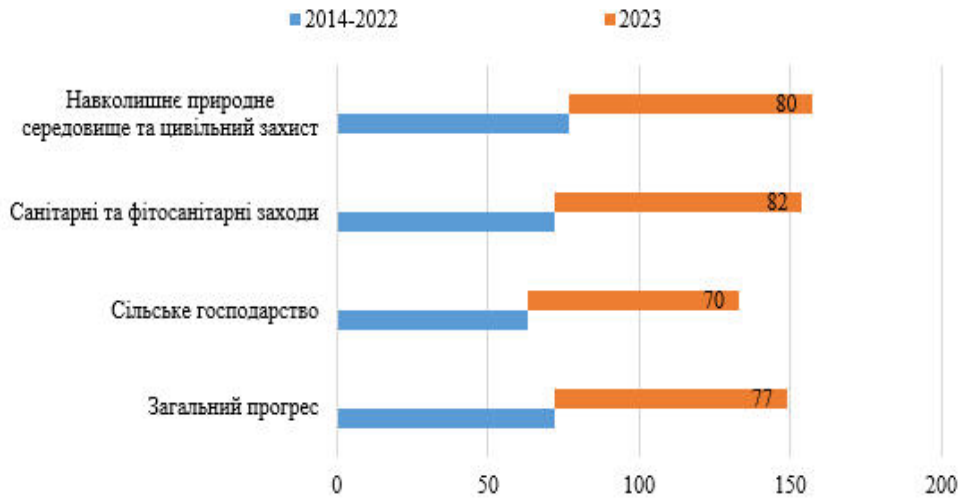

Рис. 1.5. Прогрес виконання угоди про асоціацію з ЄС в загальному та в сфері сільського господарства за період 2014-2023рр, %

Джерело: [18]

Як ми бачимо за період 2023 році Україна досягла прогресу в сфері сільського господарства і ріст становив 7%.

Негативним моментом є те, що законодавство, що регулює виробництво сільськогосподарської продукції на внутрішньому ринку, досі не імплементоване в таких сферах:

– захист сільськогосподарських (переважно малих) виробників від недобросовісних практик;

– бачення майбутнього САП ЄС та правил фінансової підтримки національних планів, розроблених в рамках САП ЄС

– правила, що регулюють прямі виплати фермерам, а також правила фінансування, управління та моніторингу основних фондів підтримки сільського господарства

– правила моніторингу та бухгалтерського обліку в сільськогосподарському виробництві;

- просування сільськогосподарської продукції з ЄС;
- правила ЄС щодо маркетингу певних видів сільськогосподарської продукції;
- правила, що регулюють виробництво та продаж генетично модифікованих продуктів;
- правила, що регулюють використання пестицидів та добрив;
- регулювання конкуренції на сільськогосподарських ринках.

Українському уряду на чолі з Міністерством аграрної політики потрібно комплексно спрямувати свої сили на імплементацію вище наведених пунктів, що є необхідною умовою тіснішої інтеграції України з ЄС в напрямку сільського господарства.

РОЗДІЛ 2
ОСОБЛИВОСТІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТУ НЕХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ДО ЄС

2.1. Митні платежі у країнах ЄС

Пріоритети сучасної зовнішньоекономічної політики ЄС встановлені у документі «Торгівля, економічне зростання та міжнародні справи». У ньому зазначено, що торгова політика є ключовим компонентом стратегії економічного розвитку ЄС на період до 2025 р [19], спрямованої на підвищення зайнятості та досягнення сталого та всеосяжного зростання.

Відповідно до зазначеного документа в період до 2025 р. в галузі зовнішньоекономічної політики планується приділити особливу увагу наступним питанням:

– зниження бар'єрів у зовнішній торгівлі товарами з основними зовнішньоторговельними партнерами;

– реформування системи торговельних преференцій щодо держав, що розвиваються, за принципом відходу від практики надання ЄС односторонніх преференцій на користь встановлення взаємних пільгових режимів;

– зняття обмежень у зовнішній торгівлі послугами з провідними контрагентами з-поміж розвинених країн, що швидко розвиваються, а також інтеграція ринків послуг із сусідніми країнами (Україна, Молдова, країни Кавказу, Єгипет, Йорданія, Марокко та Туніс);

– забезпечення кращого доступу європейських компаній до ринку державних закупівель у країнах-партнерах;

– заохочення інноваційного та технологічного обміну;

– стимулювання кооперації з країнами-контрагентами та зближення національних законодавств у галузі зовнішньої торгівлі та іноземних інвестицій, конкуренції та захисту прав інтелектуальної власності, процедур стандартизації та сертифікації;

– спрощення вільного переміщення робочої сили між країнами.

Традиційними партнерами ЄС слід вважати США та Китай, детальніше структура основних імпортних та експортних партерів ЄС наведена на рис. 2.1. та 2.2 відповідно.

Рис. 2.1. Топ експортних партнерів ЄС за період 2023 року, %

Джерело: [20]

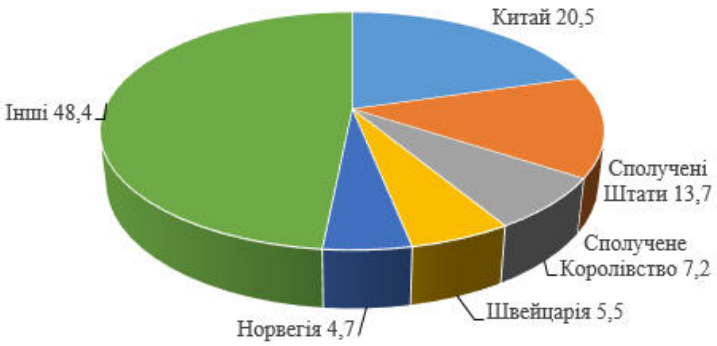

Рис. 2.2. Топ імпортних партнерів ЄС за період 2023 року, %

Джерело: [20]

Європейський Союз є великим імпортером ряду сільськогосподарських товарів, таких як кукурудза та соєві боби. Окрім продовольства, важливу частку в імпорті займають мінеральна сировина та неметалічні напівфабрикати. Хоча країни ЄС розпочали виробництво нафти, газу та бокситів, вони все ж таки не можуть повністю забезпечити свої потреби за рахунок власних ресурсів, обмежуючись лише кількома основними видами. ЄС імпортує понад 40% енергетичної сировини та значну частину інших видів сировини, необхідних для господарства. Залежність від імпорту для деяких видів сировини є особливо високою. Наприклад, частка імпорту алюмінію становить 75%, вольфраму –

77%, цинку – 60%, а кобальту – 95%. Основними статтями імпорту залишаються машини та обладнання [20].

Особливістю зовнішньої торгівлі ЄС є те, що більшість країн, що розвиваються, мають пільги при зовнішній торгівлі з країнами ЄС.

Одним із невід'ємних компонентів формування європейської митної спілки став Загальний митний тариф (ЗМТ), який зробив істотний внесок у становлення митної та торговельної політики ЄС. Починаючи з 1975 р. мита, що стягуються в результаті застосування ЗМТ, надходять до бюджету Співтовариства, а не держав-членів, будучи одним із важливих джерел його доходної частини [21].

Загальний митний тариф – нормативний документ, за допомогою якого реалізується митний суверенітет та єдність митної політики Європейського Союзу. Говорячи про його правову основу, слід зазначити на Регламент Ради ЄС 2658/87 про митно-тарифну та статистичну номенклатуру, а також єдиний митний тариф. За допомогою цього акта встановлюється комбінована номенклатура як основа мит та статистичної номенклатури. Відповідно до статті 12 Регламенту щорічно редакція комбінованої номенклатури разом із ставками мит підлягає публікації Комісією ЄС [21].

Види митних платежів у ЄС наведено на рис. 2.3.

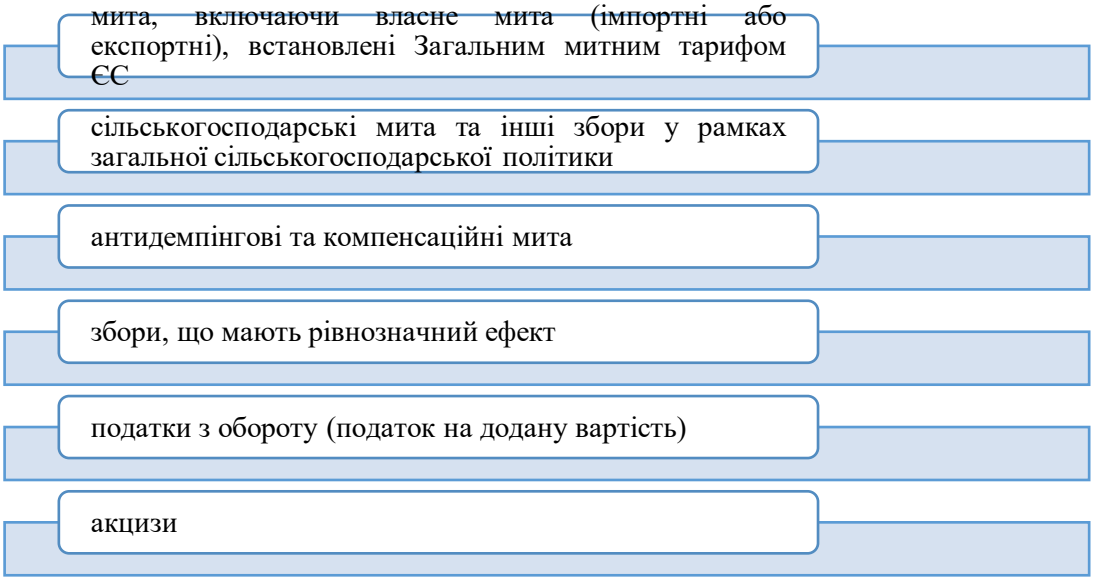

Рис. 2.3. Види митних платежів країн-членів ЄС

Джерело: [22]

Основою загального митного тарифу є товарна номенклатура – TARIC. Відповідно до цілей та завдань Європейського союзу зі створення та функціонування спільного ринку, було проведено [23]:

– усунення між державами мит, кількісних обмежень усередині країн ЄС;

– усунення між державами перешкод руху товарів, послуг та капіталу;

– створення системи справедливої конкуренції;

– ведення загальної політики у галузі сільського господарства, транспорту;

– запровадження спільного митного тарифу та єдиної торговельної політики.

Ставки Європейського союзу бувають: автономні (для країн, з якими немає угод) та конвенційні (для країн-учасниць ГАТТ-СОТ).

Рівень зв'язування ставок мит у Європейському союзі в залежності від виду продукції становить 5%, сільськогосподарської продукції – 11,8%, промислової продукції – 3,9%.

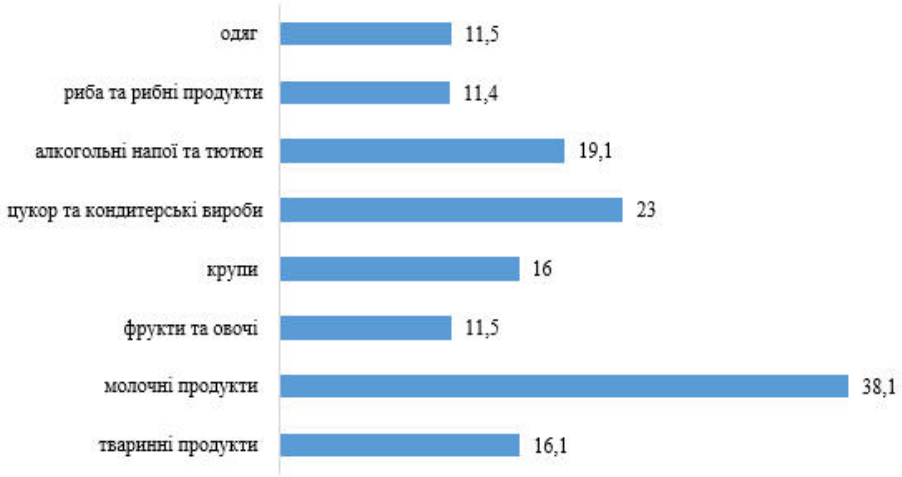

Рис. 2.4. Найбільші тарифні ставки країн-членів ЄС за товарами, %

Джерело: [22]

Особливим типом мит у ЄС є сільськогосподарські мита, основною метою яких є реалізація принципів загальної сільськогосподарської політики Співтовариства. До середини 90-х років використовувалася специфічна система компенсаційних сільськогосподарських зборів, яка полягала в підвищенні вартості імпортованих товарів до рівня цін на подібні продукти всередині

Співтовариства. Однак під впливом СОТ ці компенсаційні збори були замінені сільськогосподарськими митами, які зазвичай є адвалорними. Вони стягуються або замість мит, визначених у Загальному митному тарифі, або додатково до них (так звані «додаткові мита»). Сільськогосподарські мита мають значно вищі ставки, які можуть досягати 200% [24].

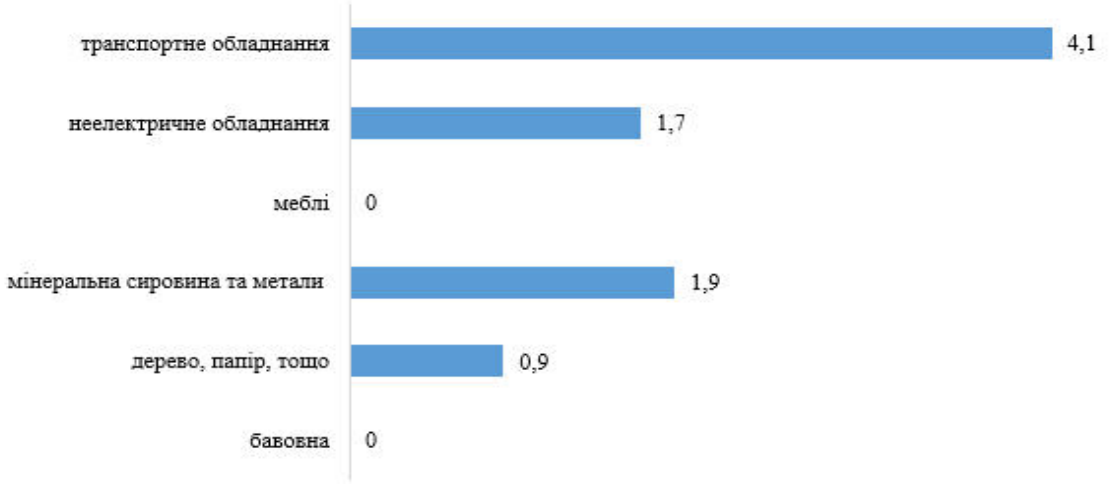

Рис. 2.5. Найнижчі тарифні ставки країн-членів ЄС за товарами, %

Джерело: [22]

Торгова політика ЄС полягає в тому, що встановлюють високі ставки на готову продукцію та низькі ставки на сировину. Торговельна політика ЄС ґрунтується на ширших європейських цінностях – таких як просування пом'якшення наслідків зміни клімату, захист навколишнього середовища та забезпечення продовольчої безпеки, а також захист та просування трудових прав. Відповідно до Глобальної стратегії ЄС, торговельна політика ЄС узгоджується з його більш широкими зовнішньополітичними цілями, а саме: проводити політику, яка приносить користь суспільству в цілому – і просувати європейські та універсальні стандарти та цінності поряд з основними економічними інтересами, спираючись на сталий розвиток, права, захист споживачів, конкурентоспроможну та справедливу торгівлю, а також справедливе оподаткування.

2.2. Вимоги безпеки до нехарчової продукції у ЄС

Нехарчові товари – це різноманітні товари широкого вжитку, зокрема косметика, одяг, миючі засоби, будівельні матеріали, електричні та електронні пристрої, транспортні засоби тощо. Ці матеріальні товари можуть створювати хімічні та фізичні ризики для здоров'я людини та навколишнього середовища через свій склад або інші характеристики. Непродовольчі товари, що розміщуються на ринку, повинні бути безпечними, незалежно від каналу їх розповсюдження, наприклад, через онлайн або традиційний продаж. Європейський Союз створив правила загальної безпеки продукції (ЗБП) з метою забезпечення високого рівня безпеки продукції в ЄС для споживчих товарів, на які не поширюється галузеве гармонізаційне законодавство ЄС, наприклад, іграшки, запальнички [25]. Директива 2001/95/ЄС разом з Директивою Ради 87/357/ЄЕС та Регламентом № 765/2018 формує загальну систему правил і принципів забезпечення безпечності споживчих товарів, доступних на ринку ЄС [26, 27].

Безпечний продукт – будь-який продукт, використання якого не має ризику або має мінімальний ризик при звичайному застосуванні або в передбачуваній ситуації, і такі мінімальні ризики є прийнятними і не становлять загрози для інтересів суспільства. Оцінка загальної безпечності продукції повинна враховувати наступні характеристики [25]:

– характеристики продукту, включаючи його склад, упаковку, інструкції з монтажу та, де це можливо, з встановлення та технічного обслуговування

– вплив продукту на інші товари (продукцію) при його передбачуваному використанні

– зовнішній вигляд продукції, застереження на етикетці продукції, в інструкції з експлуатації або на іншій інформації про продукцію щодо її використання та утилізації, а також будь-які інші вказівки або відомості про продукцію;

– застереження щодо застосування продукції певними групами споживачів (наприклад, дітьми, людьми похилого віку, вагітними жінками).

Небезпечною продукцією визнається будь-яка продукція, яка не відповідає наведеному вище визначенню безпечної продукції. Проте, можливість досягнення більш високого рівня безпеки або наявність іншого продукту, визнаного більш безпечним, не може бути підставою для визнання продукту небезпечним.

Практичне керівництво для постачальників щодо оцінки та управління безпечністю споживчих товарів надає Міжнародна організація зі стандартизації, публікуючи стандарт ISO 10377 [28]. Стандарт забезпечує необхідний напрямок для зниження ризику безпеки продукції для споживачів. Він показує, що необхідно зробити, щоб забезпечити поінформований вибір споживачів щодо безпечного використання та утилізації продукції, зменшити ризик для постачальників та допомогти органам влади шляхом підвищення безпеки споживчих стандартів. Якщо згаданих вище джерел вимог недостатньо для досягнення задовільної безпечності продукту, відповідність продукту загальній безпечності досягається шляхом врахування наступних елементів (там, де вони існують) – рис. 2.6.

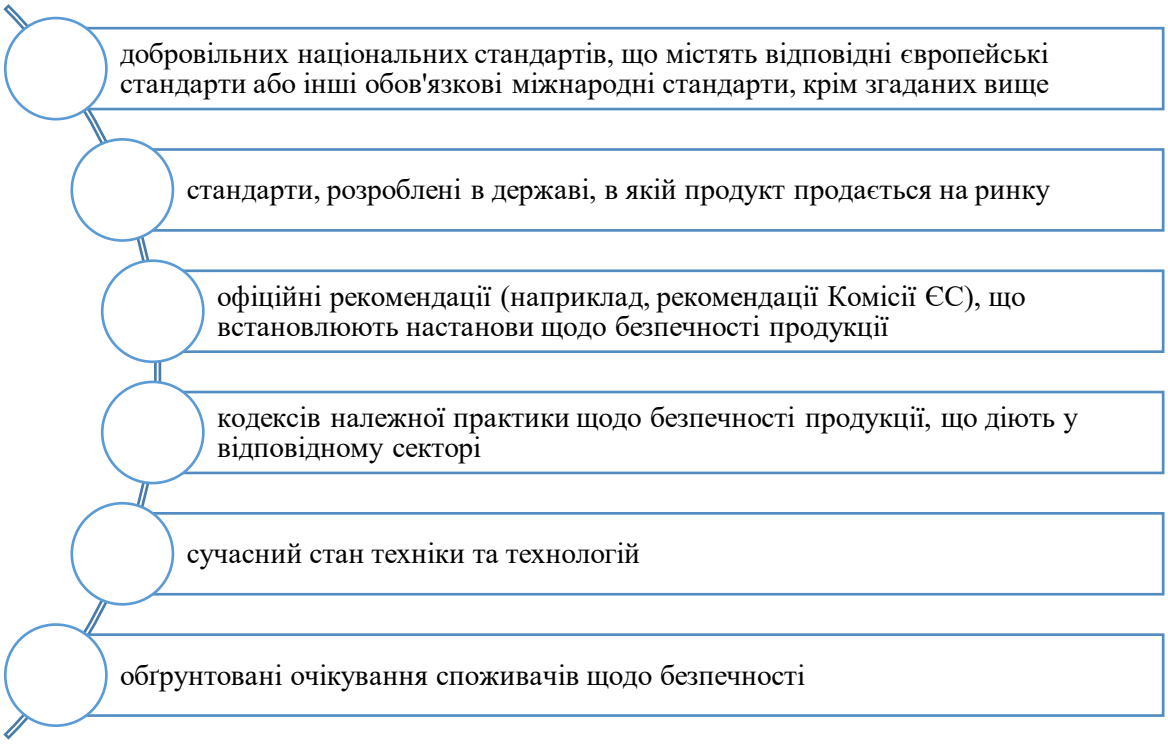

Рис. 2.6. Складові елементи досягнення задовільної безпечності продукту в країнах-членах ЄС

Джерело: [25]

Відповідальність бізнесу та національних органів влади полягає в тому, щоб забезпечити продаж лише безпечної продукції. Узагальнюючи, виробники, імпортери та дистриб'ютори повинні дотримуватись наступних правил при продажі товарів в країнах-членах ЄС:

– розміщувати на ринку лише безпечні продукти

– інформувати споживачів про будь-який ризик, пов'язаний з продукцією, яку вони постачають

– забезпечити можливість відстеження будь-якої небезпечної продукції, присутньої на ринку, щоб її можна було вилучити, щоб уникнути будь-якого ризику для споживачів.

Компетентні національні органи (інспекційні органи) відповідають за ринковий нагляд, який базується на:

– перевірці безпечності продуктів, доступних на ринку;

– забезпечення дотримання виробниками та іншими учасниками ланцюга розповсюдження продукції законодавства та правил щодо безпечності продукції

– застосування санкцій та/або адміністративних штрафів у разі необхідності.

Багато продуктів вимагають маркування CE, перш ніж вони можуть бути розміщені на ринку ЄЕП (Європейського економічного простору). Маркування CE – це заява виробника про те, що даний продукт, розміщений на ринку, відповідає основним вимогам, які найчастіше вказані в застосовних нормативних документах відповідно до Регламенту (ЄС) № 765/2008 [27].

Небезпечні хімічні речовини, включаючи засоби захисту рослин, хімічні добрива та засоби побутової хімії, належать до групи непродовольчих товарів з агресивними властивостями, на які поширюються особливі правила, пов'язані з їх безпекою.

Отож, вся продукція, яка завозиться на територію країн-членів ЄС має бути безпечною та відповідати вимогам, висунутим країнами-членами, інакшим чином така продукція не матиме права присутності на європейському ринку.

2.3. Процес доведення відповідності нехарчової продукції в ЄС

Європейський Союз досягнув спільного ринку, який забезпечує вільний обіг продукції між країнами-членами. Функціонування єдиного ринку забезпечується елементами Нового підходу та Європейської стандартизації. Директиви Європейського Союзу, також відомі як «Директиви нового підходу», визначають загальні вимоги та методи для процедур оцінки відповідності для оцінки та забезпечення відповідності продукції. Ця стандартизація забезпечує технічні рішення та спільну технічну мову, що використовуються для досягнення та забезпечення відповідності продукції.

Регламент чітко визначає, що продукт, розміщений на ринку Співтовариства, повинен бути спроектований і виготовлений відповідно до основних вимог, встановлених застосовним законодавством щодо конкретного продукту, і повинен бути безпечним. Визначення безпечного продукту міститься в Директиві 2001/95/ЄС Європейського Парламенту та Ради про загальну безпеку продукції [25].

Стаття 2 Директиви 2001/95/ЄС про загальну безпеку продукції визначає, що безпечна продукція означає будь-яку продукцію, яка за нормальних або розумних передбачуваних умов використання не становить жодного ризику або становить лише мінімальний ризик, сумісний з використанням продукції, що вважається прийнятним і відповідає високому рівню захисту безпеки та здоров'я людини [25]. Основою системи є довіра між виробником та імпортером. У випадках, коли виробник знаходиться за межами Європейського Союзу, продукт буде розміщений на ринку тільки в тому випадку, якщо він відповідає регламенту, тобто пройшов відповідну процедуру оцінки відповідності, і продукція відповідає основним вимогам. Провідне визначення оцінки відповідності наведено в регламентах Європейського Союзу: «Оцінка відповідності - це процес, який демонструє, чи були виконані встановлені вимоги, що стосуються продукції, процесу, послуги, системи, особи або органу» [30].

За період 2023 року до системи RAPEX (Система швидкого обміну інформацією) було подано 3412 повідомлення про виявлені небезпечні нехарчові продукти на ринку Співтовариства [31]. Визначаються різні можливі причини, що впливають на відповідність продукції: вимоги, недостатня комунікація та співпраця, нові технології, недостатня компетентність.

Аналіз нотифікацій RAPEX за категоріями продукції (абсолютні значення) за період 2023 року чітко визначає 5 домінуючих груп товарів, про які повідомляється в системі – косметика, іграшки, електроприлади, одяг/текстиль, автотранспортні засоби (див. рис. 2.7).

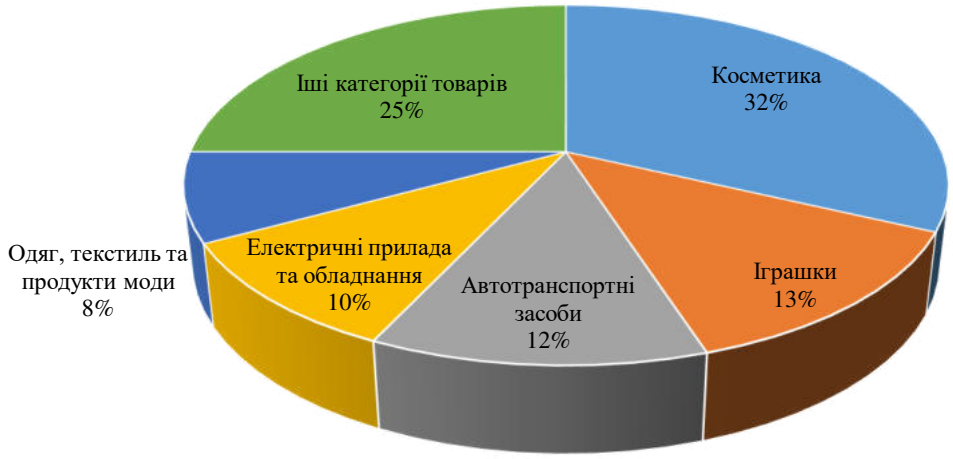

Рис. 2.7. Структура товарів,
за якими виявлено найбільші невідповідності в 2023 році

Джерело: [31]

Аналіз процедур оцінки відповідності для продуктів, які найчастіше нотифікуються через систему RAPEX, не вимагають оцінки відповідності третьою стороною, тобто нотифікованим органом (табл. 2.1).

Це означає, що ключовим елементом для представлених процедур оцінки відповідності є діяльність, повністю організована та забезпечена виробником. Регламенти Європейського Союзу вимагають від виробника створення технічної документації, що містить необхідну інформацію про продукцію для оцінки її відповідності застосовним регламентам, а також організації

виробничого процесу та його моніторингу з метою забезпечення відповідності виготовленої продукції технічній документації. Детальний аналіз нотифікацій RAPEX на окремі групи продуктів показав, що країна походження 14647 нотифікованих продуктів із загальної кількості 20393 небезпечних продуктів за період 2013-2023 рр. знаходиться за межами Європейського Союзу, це означає, що 72% небезпечних продуктів, які потрапляють на ринок ЄС, походять з-за меж ЄС [31].

Таблиця 2.1

Чинне регулювання для типів продукції, що найчастіше нотифікуються через систему RAPEX

Група товарів	Застосовне регулювання	Вимагають оцінки третьої сторони
Іграшки	Директива 2009/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 18 червня 2009 року про безпеку іграшок	Ні
Електричне обладнання	Директива 2014/35/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 року про гармонізацію законодавства держав-членів щодо надання на ринку електричного обладнання, призначеного для використання в межах певної напруги Директива 2014/30/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 року про гармонізацію законодавства держав-членів щодо електромагнітної сумісності Директива 2011/65/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 8 червня 2011 року про обмеження використання деяких небезпечних речовин в електронному та радіообладнанні	Ні
Одяг/текстиль	Директива 2011/95/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 3 грудня 2001 року про загальну безпеку продукції	Ні

Джерело: розроблено автором

Це вказує на необхідність приділяти більше уваги продуктам, що надходять на ринок Співтовариства. Регламент 765/2008 Європейського Парламенту та Ради визначає рамки контролю продуктів, що надходять на ринок Співтовариства. Контроль повинен гарантувати, що продукти, які надходять на ринок Співтовариства, як зазначено в статті 27 параграф [32].

Передумовою успішного ведення бізнесу є здатність визнавати важливість елементів оцінки відповідності: акредитації, метрології, стандартизації, а також застосовувати їх.

Акредитація забезпечує визнання технічної компетентності органів, завданням яких є забезпечення відповідності застосовним вимогам [32]. Метрологія забезпечує правильність і надійність результатів вимірювань. Європейська стандартизація робить значний акцент на вільному обігу продукції та визначає її як ключовий елемент створеної системи. Використання гармонізованих європейських стандартів є добровільним. З метою стимулювання використання стандартів запроваджено «презумпцію відповідності». Використання стандартів, опублікованих в Офіційному віснику Європейського Союзу, надає презумпцію відповідності основним вимогам, викладеним у застосовних регламентах щодо продукції, але тільки в тій мірі, в якій конкретні ризики охоплені цим стандартом. При визначенні критеріїв оцінки відповідності слід враховувати елементи оцінки відповідності.

Різні внутрішні та зовнішні фактори чинять все більший тиск на компанії, змушуючи їх впроваджувати різні стандартизовані системи менеджменту. Останні дані дослідження ISO показали, що у 2022 році у світі було видано 2192408 сертифікати, порівняно з 1792737 у 2021 році, тобто загальна кількість виданих сертифікатів збільшилася на 22,2 % [33]. Дані Міжнародної організації зі стандартизації свідчать, що сертифікація за стандартами ISO 9001 та 14001 становить 82% від загальної кількості сертифікатів, виданих у 2022 році. Сертифікація систем підтверджує, що система відповідає критеріям і вимогам, визначеним у відповідному стандарті.

Стандарти мають схожість з точки зору їх структури та філософії, оскільки вони базуються на циклі постійного вдосконалення «Плануй–Роби–Перевіряй–Дій». Інтеграція систем менеджменту визначається як «об'єднання різних функціональних систем менеджменту в єдину та більш ефективну інтегровану систему менеджменту (ІСМ). ІСМ – це підхід, який запобігає дублюванню завдань і визначає спільні елементи в окремих системах, які взаємодіють між собою, забезпечуючи їхню цілісну функціональну сумісність. Впровадження ІСМ підвищує якість вироблених товарів і послуг та збільшує надійність продуктів і процесів [34-35].

Аналіз ІСМ та процедур оцінки відповідності визначає процеси, які відіграють важливу роль у забезпеченні відповідності продукції: управління персоналом, документообіг, процедури закупівель, управління розглядом скарг, внутрішній аудит та комунікації. Правильні критерії оцінки процесу можуть забезпечити належну систему контролю і, як наслідок, відповідність кінцевих продуктів, які розміщуються на ринку Співтовариства. Визначення таких критеріїв необхідне для проведення оцінки і, як наслідок, для вдосконалення внутрішніх процедур і загальної системи управління (табл. 2.2) Додаток В.

Можливість оцінювати внутрішні процеси та забезпечувати їхню ефективність у запобіганні появі на ринку невідповідної продукції надає різні переваги суб'єктам господарювання, а також покращує ситуацію на ринку. Це представляє поточну і майбутню додану вартість для бізнесу і цілого ряду зацікавлених сторін. Однак, на даний момент ці аспекти не були перевірені емпірично. Необхідно продовжити дослідження, зосередившись на визначенні елементів для кожного з цих аспектів, щоб побудувати надійні, валідні показники для такої системи.

2.4. Контроль ввезення нехарчової продукції та ринковий нагляд у країнах ЄС

Отож, перш ніж дослідити контроль ввезення нехарчової продукції в країни ЄС пропонується розглянути динаміку товарообороту між країнами та визначити основні експорті та імпортні товари.

Європейська інтеграція України є ключовим напрямком для формування макроекономічного простору країни, поліпшення її позицій у світовій економічній системі та створення сприятливих умов для розвитку українського бізнесу і економіки в цілому. Таким чином, стратегія європейської інтеграції безпосередньо впливатиме на діяльність вітчизняних компаній та їх економічні результати.

Позитивний вплив економічної інтеграції України ЄС демонструє ріст товарообороту між країнами (рис 2.8).

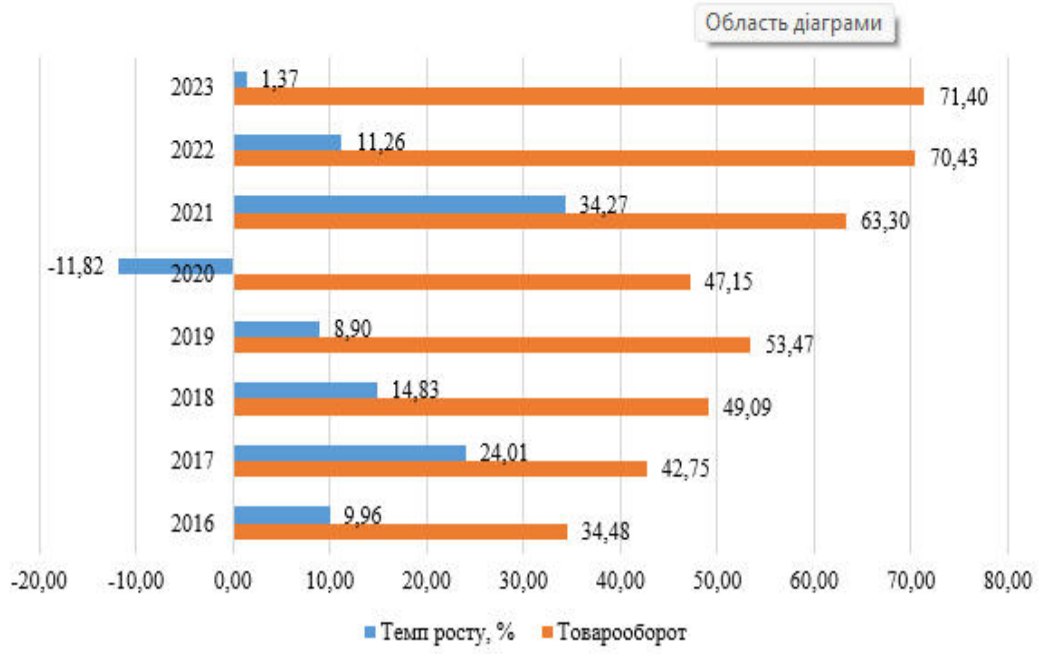

Рис. 2.8. Аналіз динаміки товарообороту між Україною та країнами-членами ЄС за період 2016-2023рр, млрд. дол. США

Джерело: [14]

Наступним пропонуємо дослідити товарну структуру експорту та імпорту України з ЄС (рис. 2.9 та рис. 2.10 відповідно).

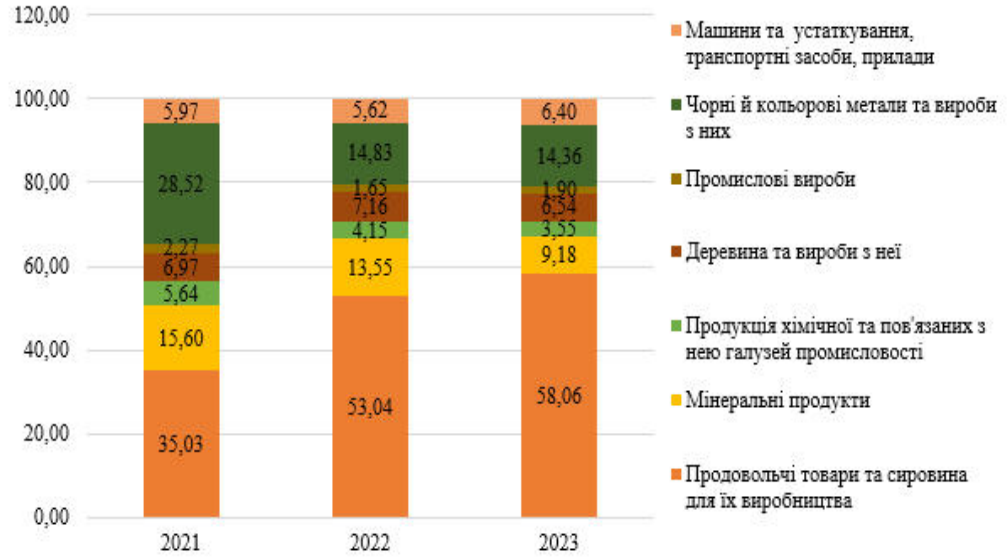

Рис. 2.9. Товарна структура експорту Україна та країн-членів ЄС за період 2021-2023 рр., %

Джерело: [14]

Російське вторгнення призвело до зменшення українського експорту в усіх секторах економіки та змінило його структуру. Лише експорт продовольчих товарів знизився в незначній мірі, збільшивши свою частку у загальній структурі експорту з 35,03% у 2021 році до 58,08% у 2023 році. Водночас експорт товарів з інших галузей значно скоротився: продажі металургійної продукції впали на 62%, а корисних копалин – на 49%. У 2021 році на ці категорії товарів припадало 28,52% та 12% українського експорту відповідно. У 2023 році найбільшу частку в загальному обсязі українського експорту до ЄС складали продовольчі товари (58,06%), чорні та кольорові метали (14,36%) і мінеральні продукти (9,18%).

продовольчі товари (58,06%), чорні та кольорові метали (14,36%) і мінеральні продукти

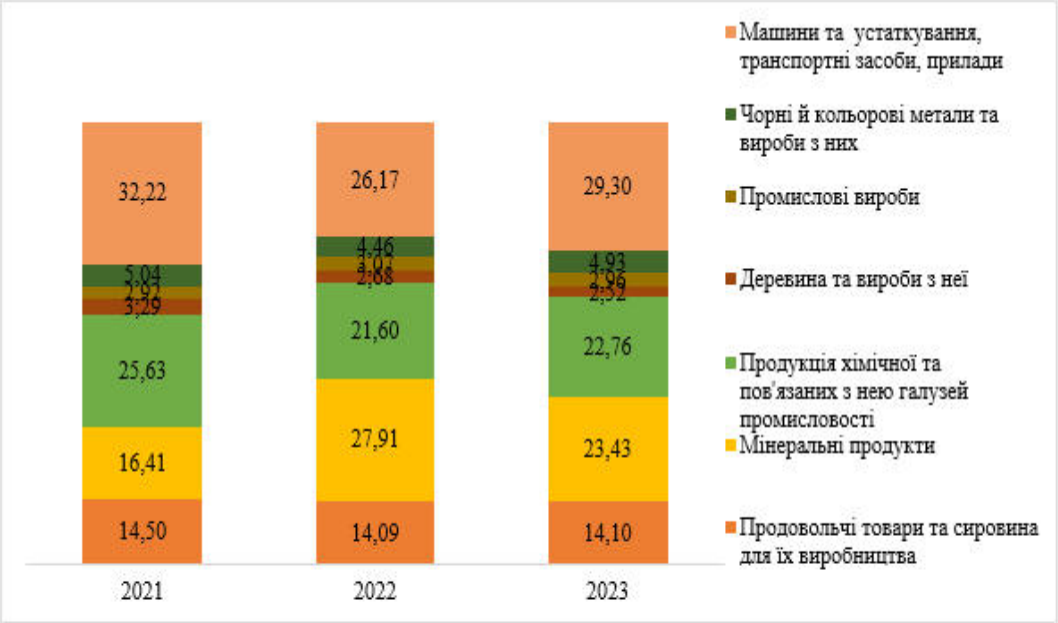

Рис. 2.10. Товарна структура імпорту України та країн-членів ЄС за період 2021-2023 рр., %

Джерело: [14]

(9,18%).

У 2023 році основними групами імпортованих в Україну товарів стали мінеральні продукти (23,43%), машини, обладнання та механізми (29,3%), а також продукція хімічної та суміжних галузей (22,76%). Окрім цього, у 2022 році спостерігалося збільшення імпорту палива з ЄС, оскільки до 24 лютого 2022 року більшу частину цього товару Україна постачала з Росії та Білорусі. Водночас, через масовані ракетні обстріли енергетичної інфраструктури України, що почалися в жовтні 2022 року, різко зріс імпорт електрогенераторів.

Зовнішньоекономічна діяльність країн регулюється як на міжнародно-правовому рівні (через обов'язкові нормативні акти ЄС, такі як Регламенти та Директиви), так і на національному рівні. Імпорт товарів регулюється низкою специфічних регламентів, детальніше описаних на рисунку 2.11.

Щодо товарів, що ввозяться на митну територію держав-членів ЄС з третіх країн (включаючи Україну), застосовується єдиний митний тариф (TARIC). Це інтегроване зведення ставок мит, яке систематизоване за допомогою комбінованої товарної номенклатури. Європейська Комісія щорічно до 31 жовтня затверджує оновлене зведення товарної номенклатури та мит, вносячи зміни до додатку № 1 до Регламенту ЄС від 23.07.1987 № 2658/87 «Про

митну та статистичну номенклатуру», а також єдиний митний тариф. Усі ставки мит доступні на офіційному сайті Європейської комісії через електронну базу даних TARIC [39], де також міститься інформація про винятки та посилання на відповідні нормативні акти. Аналогічні дані щодо ввізного та вивізного мита можна знайти на німецькому сайті «Електронний митний тариф» [40].

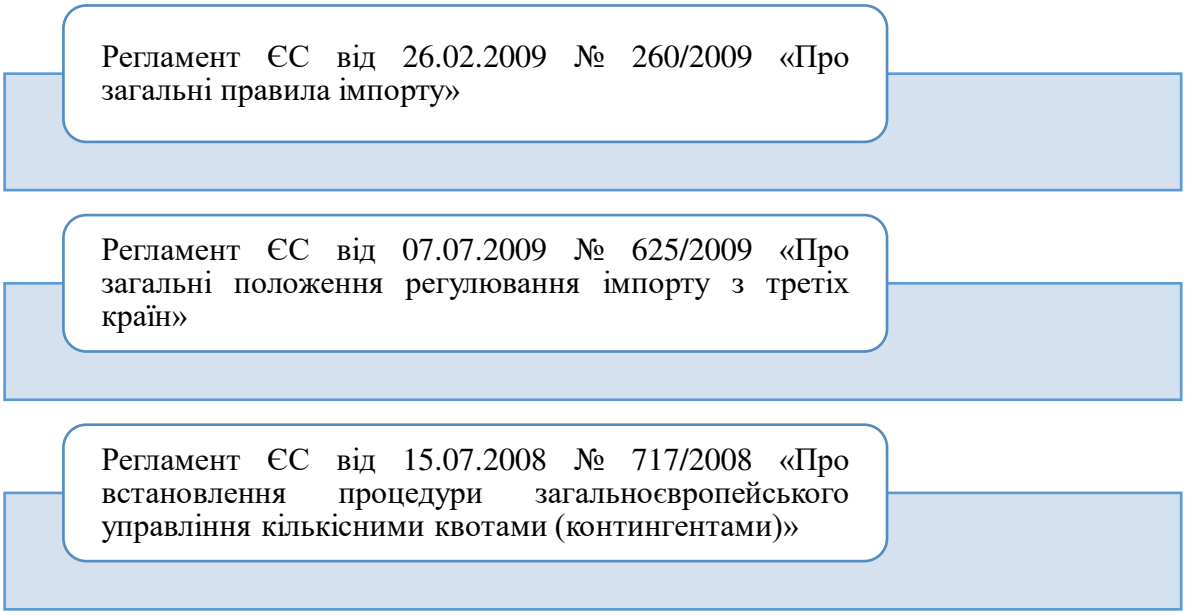

Рис. 2.11. Основні регламенти для регулювання експорту до ЄС

Джерело: [36, 37, 38]

Щоб підвищити безпеку продукції, законодавство ЄС запровадило простежуваність як механізм, що може забезпечити безперервний потік інформації та дозволяє отримати інформацію про історію та походження продукту в будь-якій точці ланцюга постачання. Система простежуваності непродовольчих споживчих товарів базується на статті R7 Рішення 2008/768/ЄС, яка вимагає від суб'єктів господарювання мати можливість ідентифікувати будь-якого суб'єкта господарювання, який поставив їм продукцію, та будь-якого суб'єкта господарювання, якому була поставлена їхня продукція. Кожен учасник ланцюга постачання повинен бути в змозі ідентифікувати будь-яку особу, відповідальну за постачання небезпечного продукту.

Ця мета трансформується в оперативний обов’язок, покладений на виробників, які повинні забезпечити, щоб їхня продукція містила обов'язкову

інформацію, що стосується не тільки продукту (тип, партія, серійний номер тощо), але й їхньої власної інформації (назва, зареєстрована торгова назва або торговельна марка та адреса) [41].

Імпортери зобов’язані розміщувати на ринку ЄС лише продукцію, що відповідає вимогам, і з цією метою, перш ніж розміщувати продукцію на ринку, вони повинні переконатися, що виробник провів відповідну процедуру оцінки відповідності, і що продукція має необхідне маркування відповідності та обов'язкову інформацію про продукцію (тип, партію, серійний номер тощо) та виробника (назва, зареєстроване торгове найменування або торговельну марку та адреса).

Аналогічні зобов’язання були накладені на дистриб'юторів, ідея полягає в тому, що як імпортери, так і дистриб'ютори, оскільки вони є близькими до ринку, повинні бути залучені до завдань ринкового нагляду, що здійснюються національними органами, і повинні бути готові брати активну участь, надаючи компетентним органам всю необхідну інформацію, що стосується відповідного продукту.

Крім того, нова законодавча база спрямована на роз'яснення процедур оцінки відповідності, а також на підвищення якості та використання акредитації для забезпечення того, щоб органи сертифікації були дійсно компетентними для роботи на підтримку застосування гармонізаційного законодавства ЄС.

Основні нормативні актами у сфері митного регулювання в ЄС наведено на рис. 2.12.

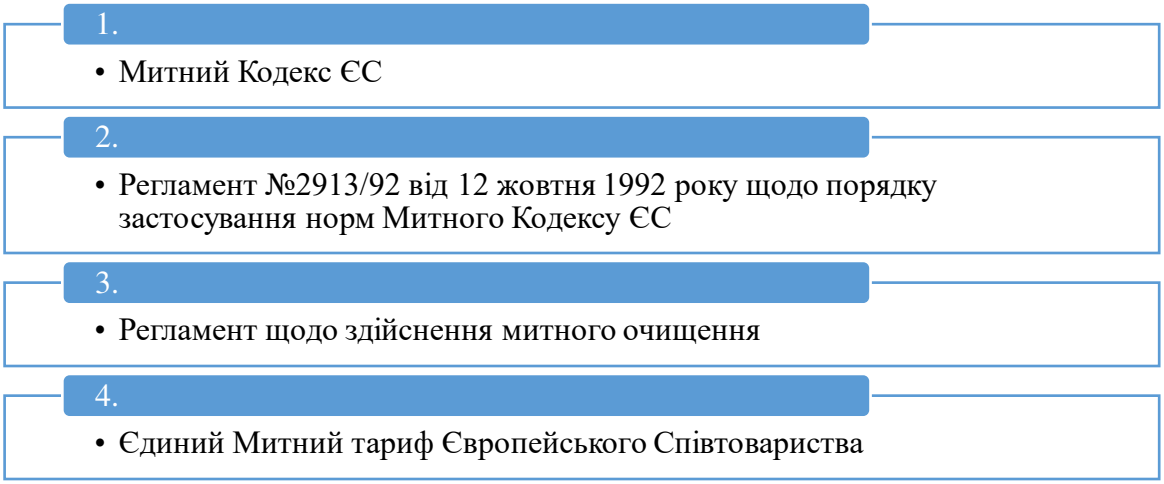

Рис. 2.12. Основні нормативні акти у сфері митного регулювання в ЄС

Джерело: [42, 43, 44, 45]

Для того, щоб експортувати товари до країн ЄС та здійснювати торговельно-економічну діяльність на їх території, необхідно пройти реєстрацію та отримати реєстраційний код економічного оператора (суб'єкта економічної господарської діяльності), так званий EORI (номер у системі реєстрації та ідентифікації економічних операторів ЄС). EORI являється унікальним ідентифікаційним кодом, який видається митним органом країни-члена ЄС усім суб'єктам економічної господарської діяльності, які залучені до торговельно-економічних відносин, що регулюються митним законодавством ЄС.

Митні ставки при експорту товарів на територію країн-членів ЄС захищають національних виробників від високої конкуренції та дають їм можливість нарощувати потужності та розвивати економіку Євросоюзу.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБЛЕННЯ ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР ПРИ ЕКСПОРТІ НЕХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ДО ЄС

3.1. Фактори, що обмежують вихід вітчизняної нехарчової продукції на ринки ЄС

Станом на сьогодні українські компанії активно розробляють експорті стратегії на ринки ЄС, адже дані ринки характеризуються стабільністю та надають можливості росту для компанії, проте є ряд факторів, які негативно впливають на експорт та обмежують їхній вихід (рис. 3.1).

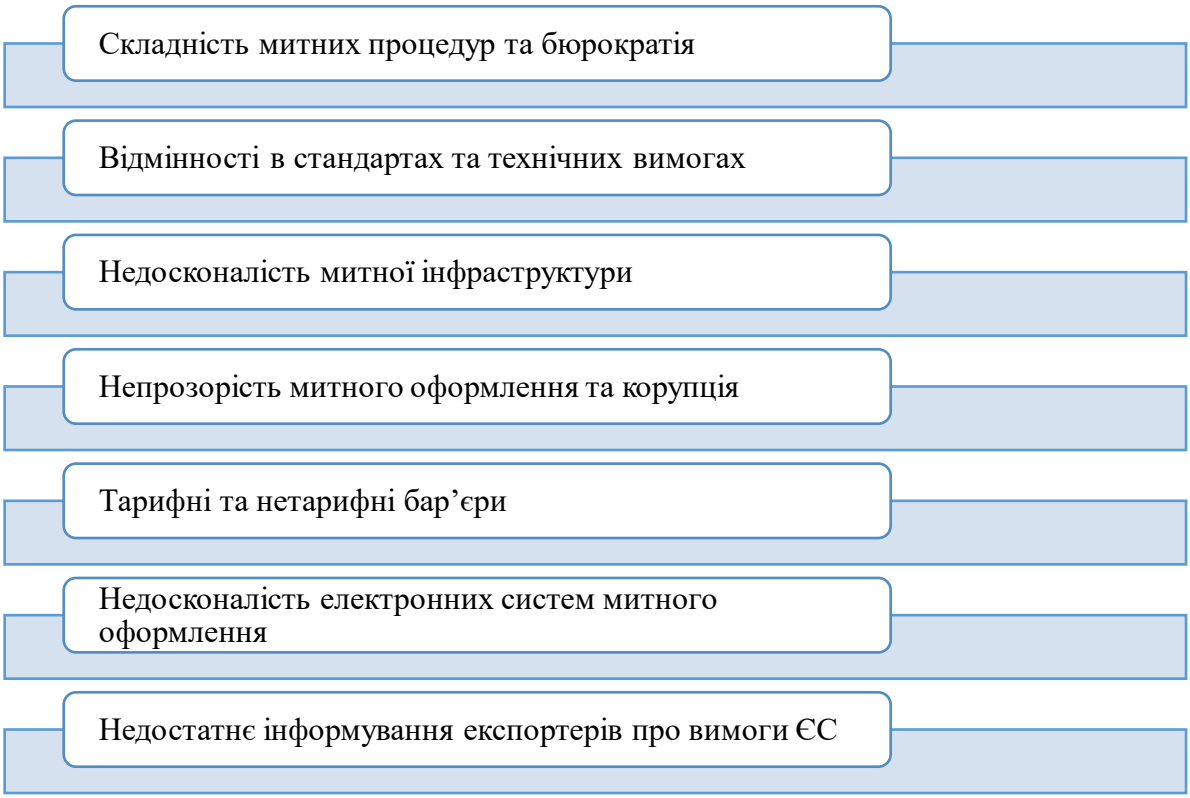

Рис. 3.1. Перелік факторів, які стримують вихід українських компаній нехарчової галузі на ринки ЄС

Джерело: зроблено автором

Отже, наведені на рис. 3.1 стримуючі фактори пропонується більш детальніше охарактеризувати та визначити як саме вони стримують експорт нехарчової продукції.

Складність митних процедур та бюрократія, адже якщо експорт планує починати невелика компанія чи компанія, яка ніколи цього не робила, їй для цього необхідно мати певні знання та власне працівника, який знатиме митні формальності та митного брокера, який робитиме оформлення. Для того, що замитнити товар в Україні потрібно надати договір, рахунок фактуру, пакувальний лист та ряд сертифікатів, який може вимагатиме іноземна митниця, власне для цього потрібно мати певні знання. Власне така складній митних процедур є відлякуючим фактором для експортерів-початківців. Хоча з підписанням Угоди про асоціацію між Україною та ЄС були зроблені значні кроки для спрощення процедур, у багатьох випадках митні формальності залишаються складними, що уповільнює експорт. Наявність багатьох документів, необхідних для проходження митниці, може затримувати відправлення товарів і підвищувати адміністративні витрати для експортерів.

Відмінності в стандартах та технічних вимогах, про які компанія-експортер може і не знати, адже такі вимоги ставиться передусім митними органами приймаючої країни. Українська продукція часто потребує адаптації до суворих технічних стандартів та вимог ЄС, що також зачіпає митні процедури. Перевірки відповідності сертифікаційним та екологічним нормам можуть призвести до затримок на митниці, якщо продукція не відповідає необхідним вимогам. Нерідко трапляються випадки, що такі перевірки можуть тримати і більше 10-14 днів, що спричиняє затримку у доставці товарів та на експортера може бути накладений штраф за протермінування.

Недосконаліть митної інфраструктури саме в української сторони, зо спричиняє черги на кордоні та відлякує експортувати. В 2023 році можна було спостерігати 20 денні черги на кордоні, навіть через створення електронної черги більшості водіїв їхала на кордон та чекали там своєї черги. На кордонах з ЄС існують проблеми з інфраструктурою, що спричиняє довгі черги на пунктах пропуску. Відсутність автоматизованих систем та недостатній рівень

модернізації пунктів митного контролю можуть значно впливати на час оформлення товарів і збільшувати витрати.

Непрозорість митного оформлення та корупція, що є загальнопоширеним на українських митницях та на кордоні. Хоча в Україні ведеться активна боротьба з корупцією, на митниці досі існують проблеми з прозорістю митних операцій. Експортери, які не бажають платити хабарі можуть стикнутись з низкою викликів, які можуть бути штучно створені самими ж митниками. Це створює додаткові ризики для експортерів і негативно впливає на швидкість митного оформлення, підвищуючи витрати на неформальні платежі.

Тарифні та нетарифні бар’єри, які існують на певні види нехарчової продукції та про які потрібно заздалегідь дізнатись у митного брокера. Незважаючи на наявність пільг у рамках Зони вільної торгівлі з ЄС, певні види української продукції все ще стикаються з митами або нетарифними бар'єрами, такими як квоти або специфічні регуляторні вимоги. Власне додаткова сплата митних коштів може бути невигідною для українських компаній та призвести до збитків.

Недосконаліть електронних систем митного оформлення, попри те, що в Україні створена електронна черга, в ній відбуваються збої та вона не є повністю адаптована під роботу митних органів. В 2023 році виникали черги на кодоні, які були пов’язані саме із введенням електронної черги, адже українські компанії не були цілком адаптовані під нововведення. Використання електронних систем для митного оформлення європейськими країнами вимагає повної відповідності українських систем міжнародним стандартам, а неповна інтеграція або технічні проблеми з такими системами можуть спричиняти затримки або помилки в оформленні товарів.

Недостатнє інформування експортерів про вимоги ЄС, на жаль в Україні не створено зрозумілого для експортера інформаційного листа, в якому б містилась інформація про зміну вимог відповідно до виду продукції. Українські підприємці не завжди мають достатню інформацію про зміни в митному законодавстві ЄС, що може призводити до неправильно оформлених

документів або невідповідності вимогам, що в свою чергу викликає проблеми на митниці.

Незважаючи на зростання обсягів експорту та сприяння українському бізнесу, в нашій країні є низка викликів, які стримують розвитку експорту нехарчової продукції та в певній мірі гальмують його ріст. Саме тому так важливо є зрозуміти основні перешкоди на шляху для експорту нехарчових продукції.

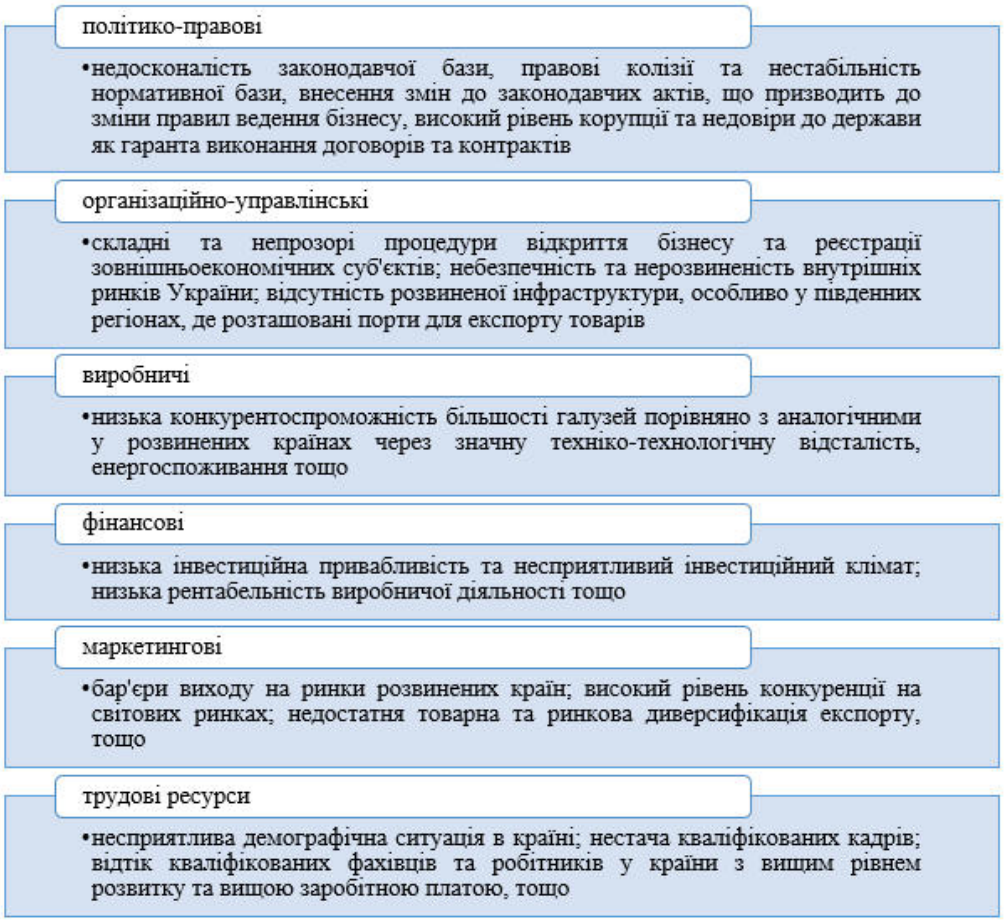

Рис. 3.2. Ключові виклики експорту нехарчової продукції України та ЄС

Джерело: створено автором

Однією з основних проблем, що стримують експорт нехарчової продукції, є недоліки в роботі митних органів України. Ці проблеми є складним та багатогранним питанням, яке впливає на економічну ситуацію, безпеку та міжнародні відносини країни. Митні органи виконують важливу роль у контролі за переміщенням товарів через кордони, запобіганні контрабанді та забезпеченні дотримання законодавства. Проте їхня діяльність стикається з

численними викликами, які ускладнюють виконання поставлених завдань і вимагають вирішення для покращення ефективності роботи.

На рис. 3.3 наведено основні проблеми митних органів України та більш детальніше розписано по тексту внизу.

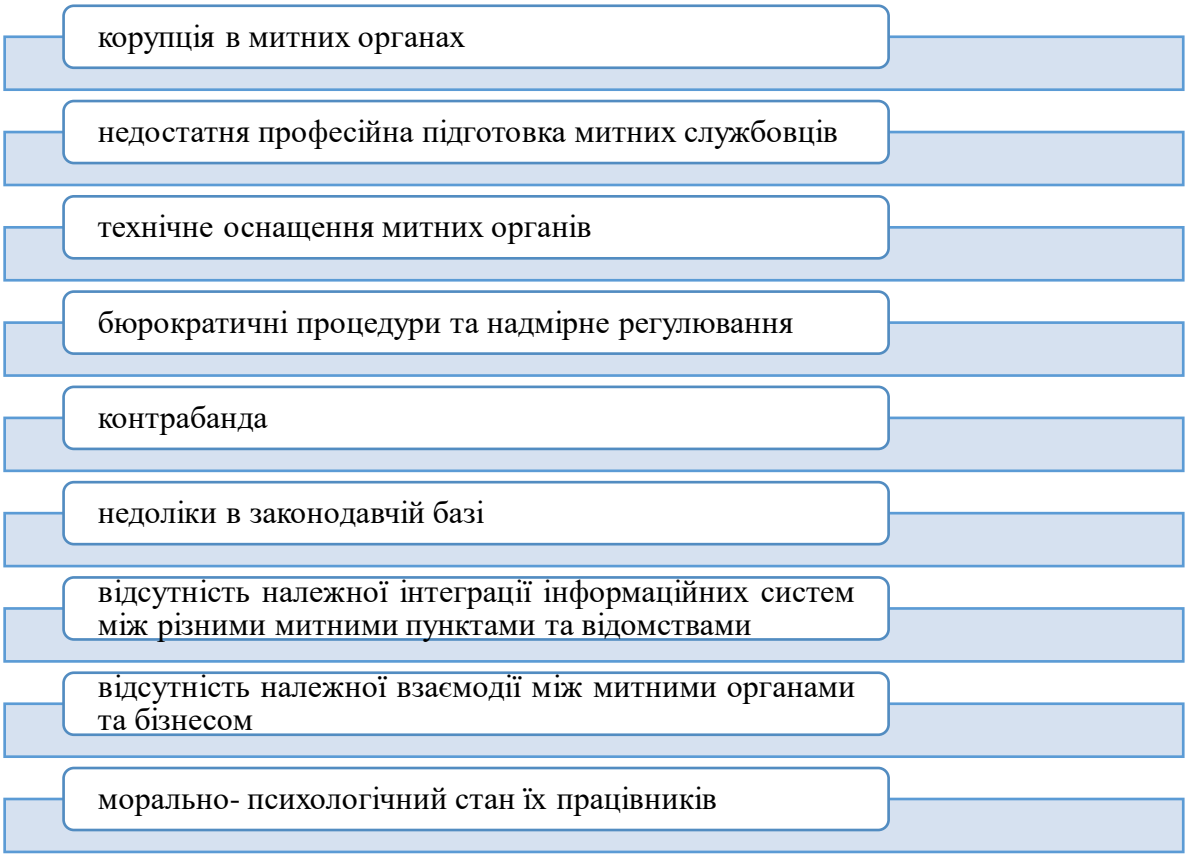

Рис. 3.3. Основні проблеми митних органів України
Джерело: створено автором

Корупція може проявлятися через підкуп посадових осіб, фальсифікацію документів, заниження митних зборів та інші незаконні дії. Це не лише зменшує надходження до державного бюджету, але й створює несправедливі умови для бізнесу, коли деякі компанії отримують переваги завдяки корупційним схемам. Іншою серйозною проблемою є низька професійна підготовка митних працівників. В умовах швидких змін у технологіях та міжнародній торгівлі важливо, щоб митники володіли актуальними знаннями та навичками [46].

Технічне забезпечення митних органів часто залишає бажати кращого через обмежене фінансування. Митні пункти не завжди мають сучасні засоби

контролю, такі як сканери, детектори та системи відеоспостереження, що знижує ефективність контролю та збільшує ризик пропуску контрабанди, наркотиків чи зброї. Бюрократичні процедури та надмірне регулювання також створюють суттєві перепони для митних органів. Складні та тривалі процедури оформлення товарів затримують їх рух, що ускладнює ведення бізнесу та збільшує витрати.

Контрабанда залишається серйозною загрозою для країни, і боротьба з нею є однією з основних функцій митниць. Однак, її ефективність часто обмежується низькою координацією між різними органами, відсутністю необхідних ресурсів та технологій. Недоліки в законодавстві, зокрема неясні чи суперечливі закони, а також часті зміни в регулюванні, можуть призводити до плутанини та помилок у роботі митників.

Ще однією суттєвою проблемою є відсутність ефективної взаємодії між митними органами та бізнесом. Недовіра, відсутність комунікації та незнання потреб бізнесу з боку митників можуть призвести до конфліктів і незадоволення з обох сторін [47]. Важливим аспектом є також недостатня інтеграція інформаційних систем між митними пунктами та органами влади. Брак обміну даними і відсутність єдиної бази даних можуть спричиняти дублювання роботи, помилки та затримки. Впровадження єдиних інформаційних платформ, автоматизація обробки даних і використання новітніх технологій значно підвищать ефективність роботи митниць.

Ще однією проблемою є недостатня готовність митних органів до нових викликів, таких як кіберзлочинність, нові форми контрабанди та зміни в міжнародній торгівлі. Постійний моніторинг ситуації, прогнозування можливих загроз і розробка планів для їх нейтралізації є необхідними умовами для забезпечення ефективної роботи митних органів.

Таким чином, проблеми митниць є комплексними та багатогранними, і їх вирішення вимагає системного підходу. Боротьба з корупцією, покращення професійної підготовки, модернізація технічного оснащення, спрощення бюрократичних процедур, ефективна боротьба з контрабандою, вдосконалення законодавства, покращення співпраці з бізнесом, інтеграція інформаційних

систем, підвищення умов праці та готовність до нових викликів — усі ці заходи сприятимуть підвищенню ефективності роботи митних органів та забезпеченню належного контролю за рухом товарів через кордон.

3.2. Пропозиції щодо удосконалення митних процедур при експорті нехарчової продукції до ЄС

Отож, в попередньому розділі нами були виділи основні фактори, які стримують експорт нехарчової продукції в ЄС, на рис. 3.4 пропонується навести пропозиції, які б сприяли максимальному зменшенню дії цих факторів.

Спростити митні процедури та сам процес замитнення - в країнах ЄС процес замитнення триває до 1 години, в Україні мінімально один день. Саме потрібно скоротити час на оформлення декларації та зобов’язати митники прийняти декларацію та оглянути товар в режимі експорт за 1-2 години, якщо він цього не зробить тоді накласти штраф за затримку процедури замитнення.

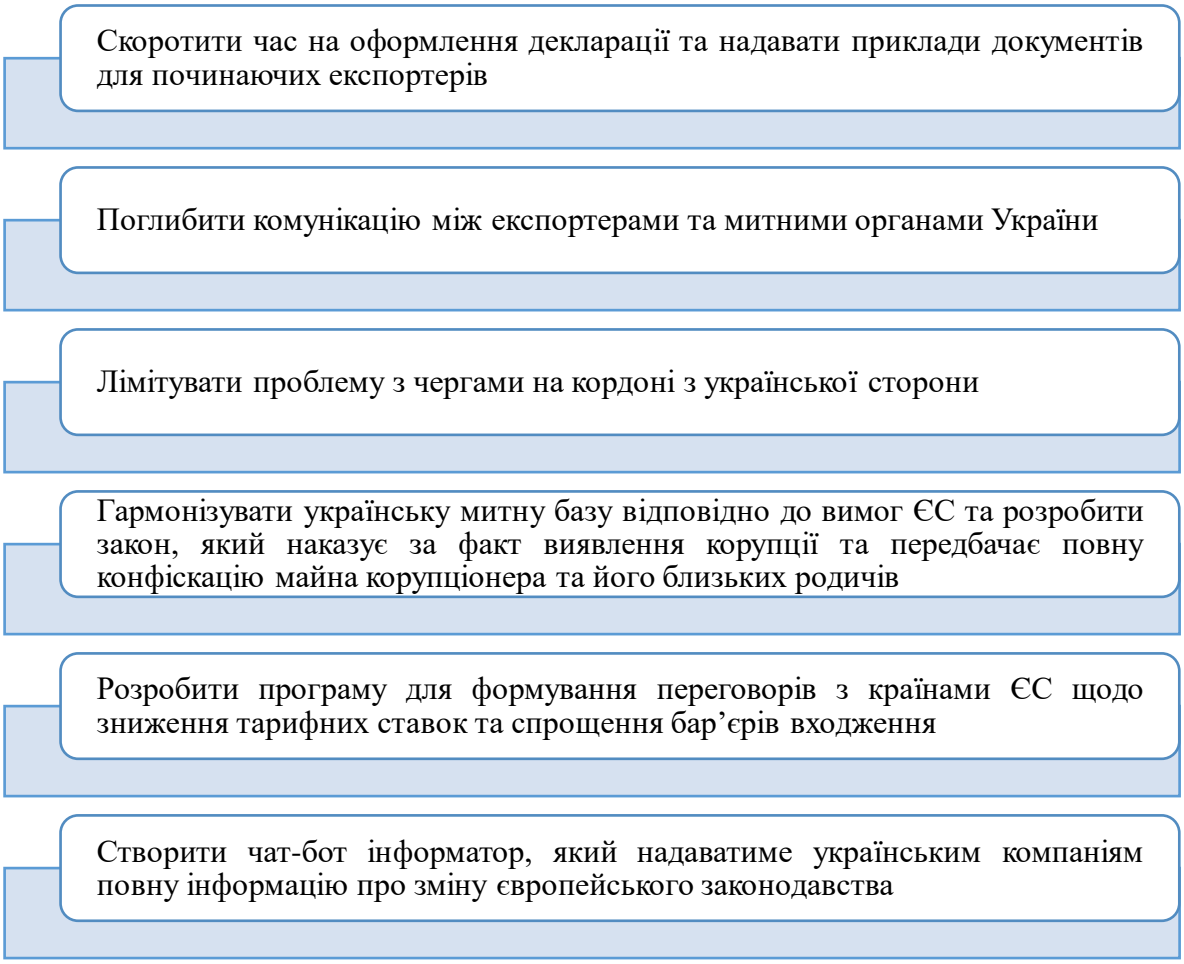

Рис. 3.4. Пропозиції щодо удосконалення митних процедур при експорті нехарчової продукції до ЄС

Джерело: зроблено автором

Щоб зменшити розрив між відмінностями у стандартах та вимогах в ЄС та в Україні пропонується зобов'язати українських компаній слідувати цим вимогам. Попередньо надати перелік вимог щодо конкретного товару та визначити основні вимоги щодо його виробництва в ЄС.

Для того, щоб зменшити недосконаліть митної інфраструктури пропонуються лімітувати проблему з чергами на кордоні, які створюють надлишковий потік машин, через що немає можливості перевіряти швидко машини та пропускати їх через кордон.

Для формування прозорості митного оформлення пропонується нарешті гармонізувати українську митну базу відповідно до вимог ЄС, де українська митниця буде працювати в єдиній системі з європейською. Саме те, що в Україні митне оформлення відбувається не в єдиній європейські базі виникають

довгі черги на кордоні, які робляться через перевірку товарів українських експортерів на факт контрабанди

Звісно для зменшення тарифних та нетарифних бар'єрів потрібно вести двосторонньою співпрацю з країнами ЄС та на рівні держави лобіювати інтереси українських експортерів та спрощувати для них входження на ринок ЄС. Для початку пропонується провести опитування серед українських компаній та визначити найбільш критичну продукцію, яка має найвищі ставки та користується найбільшим попитом та розробити програму для формування переговорів з країнами ЄС щодо зниження тарифних ставок та спрощення бар'єрів входження.

В підсумку пропонується створити чат-бот інформатор, який надаватиме українським компаніям повну інформацію про зміну європейського законодавства щодо ввезення певних товарів та надаватиме цю інформацію на українській мові та у доступному форматі. Чат-бот пропонується підв'язати під сайт митних органів, який буде доступним 24/7.

В підсумку пропонується навести загальну стратегії удосконалення митних процедур про здійснення експорту нехарчової продукції до Євросоюзу (рис. 3.5).

Рис. 3.5. Стратегія цифровізовано-комунікативної інтеграції митних процедур України в європейське законодавство

Джерело: зроблено автором

В підсумку слід зазначити, що виконання запропонованої автором стратегії щодо цифровізовано-комунікативної інтеграції митних процедур не тільки пришвидшить сам процес експорту української нехарчової продукції, але й дозволить нашій нарешті гармонізувати своє митне законодавство до рівня країн ЄС та підвищити свій імідж через введення жорстких засобів з боротьбою корупції на українських митницях.

ВИСНОВКИ

При написання даної кваліфікаційної роботи була досліджені теоретичні та визначені практичні тверджень щодо митного регулювання експорту нехарчової продукції в ЄС.

Важливо відстежувати та аналізувати розподільний ефект зовнішньої торгівлі, а також ефективність заходів внутрішньої політики, спрямованої на усунення негативного впливу відкритої торговельної політики ЄС на внутрішній ринок та забезпечення більш рівномірного розподілу вигод від зовнішньої торгівлі всередині європейської економіки. Незважаючи на те, що згладжування негативного впливу глобалізаційних процесів на внутрішні ринки є прерогативою урядів країн-членів, ЄС міг би відігравати важливішу роль у забезпеченні фінансування заходів щодо адаптації європейських компаній, працівників та регіональних ринків до нових реалій, зумовлених глобалізацією.

Українському уряду на чолі з Міністерством зовнішньоекономічної діяльності потрібно комплексно спрямувати свої сили на імплементацію вище наведених пунктів, що є необхідною умовою тіснішої інтеграції України з ЄС в напрямку сільського господарства. На сьогодні Україні потрібно зробити ще ряд дій щоб повноцінно інтегруватись з ЄС та вести торговельні відносини з усіма торговими партнерами країн ЄС, проте механізм запущений і будемо сподіватись, що вже зовсім скоро український товар буде представлений в усіх країнах-членах ЄС та їхніх торговельних партнерів.

Торгова політика ЄС полягає в тому, що встановлюють високі ставки на готову продукцію та низькі ставки на сировину. Торговельна політика ЄС ґрунтується на ширших європейських цінностях – таких як просування пом'якшення наслідків зміни клімату, захист навколишнього середовища та забезпечення продовольчої безпеки, а також захист та просування трудових прав.

Визначено, що вся продукція, яка завозиться на територію країн-членів ЄС має бути безпечною та відповідати вимогам, висунутим країнами-членами,

інакшим чином така продукція не матиме права присутності на європейському ринку.

Для експорту товарів до країн ЄС та ведення торгово-економічної діяльності на їхній території необхідно пройти реєстрацію та отримати реєстраційний код економічного оператора (EORI) — номер у системі реєстрації та ідентифікації економічних операторів ЄС. EORI є унікальним ідентифікаційним кодом, який надається митними органами країн-членів ЄС усім суб'єктам господарської діяльності, залученим до торгових відносин, що регулюються митним законодавством ЄС. Митні ставки на експорт товарів до країн ЄС захищають національних виробників від високої конкуренції, що дає їм можливість нарощувати виробничі потужності та сприяє розвитку економіки Євросоюзу.

Попри зростання обсягів експорту та підтримку українського бізнесу, в Україні існує ряд проблем, що стримують розвиток експорту нехарчової продукції та дещо гальмують його зростання. У результаті варто підкреслити, що реалізація запропонованої автором стратегії щодо цифрово-комунікативної інтеграції митних процедур не лише пришвидшить процес експорту української нехарчової продукції, але й дозволить гармонізувати національне митне законодавство з нормами ЄС та підвищити імідж країни завдяки впровадженню ефективних заходів у боротьбі з корупцією на українських митницях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Exports of goods and services (current US$), URL https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.CD (дата звернення: 04.08.2024)

2. Facts: the benefits of economic globalisation in Europe/European parliament. Directorate general for communication. 2019. – 4 p. (2019) URL: https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2019/6/story/20190603STO53520/20190603STO53520_en.pdf (дата звернення: 04.08.2024)

3. Human rights in EU trade policy: Unilateral measures applied by the EU. European parliamentary research service. (2018) URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/621905/EPRS_BRI(2018)621905_EN.pdf (дата звернення: 04.08.2024)

4. Globalisation: how the EU's trade policy helps to promote human rights. European parliament; Directorate general for communication. (2019) URL: https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2019/6/story/20190612STO54309/20190612STO54309_en.pdf (дата звернення: 04.08.2024)

5. Ban on import of goods produced using modern forms of slavery and forced labour, including that of children. Legislative train. (2019) URL: https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-europe-as-a-stronger-global-actor/file-ban-on-import-of-goods-produced-using-modern-forms-of-slavery (дата звернення: 04.08.2024)

6. Reflection paper on harnessing globalisation. European Commission. Brussels, 2017. 22 p. (2019) URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/reflection-paper-globalisation_en.pdf (дата звернення: 04.08.2024)

7. Globalisation and the EU economy. European Commission. (2019) URL: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/international-economic-relations/globalisation-and-eu-economy_en (дата звернення: 05.08.2024)

8. Hoekman B., Puccio L. EU trade policy: Challenges and opportunities. European University Institute. Robert Schuman centre for advanced studies. Fiesole, 2019. (2019) URL: https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/61589/RSCAS%20PP%202019_06.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 05.08.2024)

9. Sanctions Weekly Update – Ukraine/Russia Conflict – August 4, 2023, (2023) URL: https://www.mayerbrown.com/en/perspectives-events/publications/2023/08/sanctions-weekly-update--ukrainerussia-conflict--august-4-2023#us (дата звернення: 29.04.2024)

10. What are the sanctions on Russia and are they hurting its economy?, (2023) URL: https://www.bbc.com/news/world-europe-60125659 (дата звернення: 29.04.2024)

11. EU27 (from 2020) trade by SITC product group (2022), (2023) URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EXT_ST_EU27_2020SITC__custom_4653539/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=c588302b-a6e2-4cba-bce8-5714f45c3c1d (дата звернення: 30.04.2024)

12. Рибакова Т. О. Сучасний стан інвестиційно-фінансового співробітництва України та європейського союзу. *Економічний вісник університету*. 2020. Вип. 46. С. 183-191.

13. Розвиток інноваційної системи України в європейському науковотехнологічному просторі: наукова доповідь / за ред. чл.-кор. НАН України І.Ю. Єгорова; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Київ, 2018. 198 с.

14. Статистика зовнішнього сектору україни 2023 https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external (дата звернення: 01.05.2024)

15. EU-Ukraine Solidarity Lanes Business Matchmaking Platform (2022), URL: https://eu-ua-solidarity-lanes.seu.b2match.io/ (дата звернення: 01.05.2024)

16. Transithub (2022), URL: https://transithub.in.ua/ua/ (дата звернення: 02.05.2024)

17. The solidarity roads initiative is a tool for Ukraine‘s practical integration into the EU – discussion results. 2023. Europe without barriers.

https://europewb.org.ua/initsiatyva-shlyahy-solidarnosti-ye-instrumentom-praktychnoyi-integratsiyi-ukrayiny-v-yes-rezultaty-dyskusiy/ (дата звернення: 02.05.2024)

18. Звіти про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (2023), URL: https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/zviti-pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu (дата звернення: 08.08.2024)

19. Strategic Plan 2025 – EUIPO – European Union (2023) URL: https://euipo.europa.eu/error/revise.html (дата звернення: 08.08.2024)

20. Eurostat Trade (2023) URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods_-_a_statistical_picture(дата звернення: 08.08.2024)

21. What is the Common Customs Tariff? (2023) URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/calculation-customs-duties/customs-tariff_en (дата звернення: 08.08.2024)

22. Customs Expert Group Section «Import and Export Formalities» GUIDANCE DOCUMENT on Customs Formalities on Entry and Import into the European Union(2023) URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2023-11/Guidance%20document%20on%20customs%20formalities%20on%20Entry%20and%20Import%20into%20the%20EU.pdf (дата звернення: 09.08.2024)

23. TARIC Consultation (2023) URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/calculation-customs-duties/customs-tariff/eu-customs-tariff-taric_en (дата звернення: 09.08.2024)

24. Trade regime for processed agricultural products (2023) URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/agri-food-industrial-ecosystem/trade-processed-agricultural-products/trade-arrangements_en (дата звернення: 09.08.2024)

25. Directive 2001/95/EC of the European Parliament and of the Council of 3 December 2001 on general product safety (OJ L 011, 15/01/2002, P. 0004 - 0017).

26. Council Directive 87/357/EEC of 25 June 1987 on the approximation of

the laws of the Member States concerning products which, appearing to be other than they are, endanger the health or safety of consumers (OJ L. 192, 11/07/1987 P. 0049-0050).

27. Regulation (EC) No 765/2008 of the European Parliament and of the Council of 9 July 2008 setting out the requirements for accreditation and market surveillance relating to the marketing of products and repealing Regulation (EEC) No 339/93 (OJ L 218/30).

28. ISO 10377 (2017), International Standard, Consumer product safety – Guidelines for suppliers. Second edition. 2017.

29. UNECE (2018) United Nations Economic Commission for Europe, *GHS presentations.* URL: http://www.unece.org/trans/danger/publi/ghs/presentation_e.html (дата звернення: 20.08.2024)

30. Product Safety Forum of Europe (Prosafe) (2013). Best Practices Techniques in Market Surveillance. Retrieved from. URL: https://prosafe.org/images/Documents/EMARS/EMARS_Book_of_Best_Practice.pdf (дата звернення: 20.08.2024)

31. European Union (2024) SafetyGate, URL: https://ec.europa.eu/safety-gate/#/screen/pages/reports (дата звернення: 20.08.2024)

32. Regulation of 7 July 2008 No 765/2008 of the European Parliament and of the Council setting out the requirements for accreditation and market surveillance relating to the marketing of product and repealing Regulation (EEC) No 339/93, URL: https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:218:0030:0047:en:PDF (дата звернення: 20.08.2024)

33. The ISO Survey of Management System Standard Certifications 2022, URL: https://www.simpleque.com/iso-survey-2022-iso-9001-and-iso-14001-certifications-around-the-world/ (дата звернення: 20.08.2024)

34. O.J. de Oliveira, «Guidelines for the integration of certifiable management systems in industrial companies», Journal of Cleaner Production, Vol. 57, 2013, pp. 124- 133.

35. J.Abad, I. Dalmau and J. Vilajosana, «Taxonomic proposal for integration levels of management systems based on empirical evidence and derived corporate benefits». Journal of Cleaner Production, Vol. 78, 2014, pp. 164- 173.

36. Council Regulation (EC) No 260/2009 of 26 February 2009 on the common rules for imports (Codified version) (2009) URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009R0260 (дата звернення: 21.08.2024)

37. COUNCIL REGULATION (EC) No 625/2009 of 7 July 2009 on common rules for imports from certain third countries (Codified version) (2009) URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02009R0625-20140220&rid=1 (дата звернення: 21.08.2024)

38. Council Regulation (EC) No 717/2008 (2008) URL: https://www.legislation.gov.uk/eur/2008/717/contents (дата звернення: 21.08.2024)

39. TARIC Consultation (2022) URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/taric/taric_consultation.jsp?MeasText=&logoPath=europa%2fecl%2fimages%2flogo&Lang=en&StartPub=&Area=&GoodsText=&LangDescr=&MinCharFts=3&Taric=&OrderNum=&MeasType=&europaPath=europa&Expand=false&SimDate=20220403&EndPub=&Level=&Regulation=&LastSelectedCode= (дата звернення: 21.08.2024)

40. EZT-Online (2022) URL: https://auskunft.ezt-online.de/ezto/Welcome.do;jsessionid=r1vudqkHSp7U7zbCRU6qHnq8xkCj16skjY_tTWHBAJxak6riWQZC!-1529407055 (дата звернення: 21.08.2024)

41. Annex I of Commission Decision 2008/798/EC: Art. R2(5) and (6).

42. EU Customs Code (2020) URL: https://www.revenue.ie/en/tax-professionals/legislation/union-customs-code/index.aspx#:~:text=The%20Union%20Customs%20Code%20(UCC,a%20Delegated%20Act%20(DA) (дата звернення: 24.08.2024)

43. Regulation No. 2913/92 of October 12, 1992 on the procedure for applying the norms of the EU Customs Code (1992) URL: https://eur-

lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:31992R2913 (дата звернення: 24.08.2024)

44. CUSTOMS & FLEGT Implementation guidance Public summary2020/C 20/01 (2020) URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2020.020.01.0001.01.ENG&toc=OJ:C:2020:020:FULL (дата звернення: 24.08.2024)

45. Common customs tariff of the European Community (2020) URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/calculation-customs-duties/customs-tariff_en (дата звернення: 24.08.2024)

46. Мельник О. Г., Адамів М. Є., Тодощук А. В. Реформування митної системи України в умовах європейської інтеграції: монографія. Львів: Міські інформаційні системи, 2018. 215 с.

47. Южаніна Ніна. Що Верховна Рада збирається реформувати в українській митниці? Економічна правда. 2021. URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2021/02/23/671285/ (дата звернення: 06.09.2024)

48. Постанова КМУ від 27.09.2022 р. № 1092 «Деякі питання реалізації положень Митного кодексу України щодо надання авторизацій» (2023) URL: https://document.vobu.ua/doc/15044 (дата звернення: 07.09.2024)

49. Статистика митниці (2023), URL: https://bi.customs.gov.ua/uk/trade/ (дата звернення: 08.09.2024)

50. Мацедонська, Н., и Коваленко, В., и Штефан, Л. (2021) Модернізація митної діяльності з використанням інформаційних технологій. Економіка та суспільство, 27. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-16 (дата звернення: 08.09.2024)

51. Петряєва З.Ф. Іващенко Г.А. Методичне забезпечення оцінки експортного потенціалу підприємства. Ефективна економіка. 2020. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7572

52. Романчук Р.А. Сутність та механізми управління експортним потенціалом підприємства. Менеджмент XXI століття: сучасні моделі, стратегії технології : збірник наукових праць всеукраїнської науково-практичної

інтернет-конференції (м. Вінниця, 08 жовтня 2020 р.). Вінниця: Центр підготовки наукових та навчально-методичних видань ВТЕІ КНТЕУ, 2020. Ч.1. С. 235-242.

53. Савченко М.В., Щур Д.А., Мазурук О.В. Розвиток експортного потенціалу вітчизняних підприємств АПК в контексті глобальної продовольчої проблеми. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка. 2022. №24. С. 14-31.

54. Трач С.Р., Насипайко Д.С. Теоретичні аспекти аналізу експортного потенціалу підприємств харчової промисловості в умовах поглиблення міжнародної інтеграції. Глобальна безпека та асиметричність світового господарства в умовах нестабільного розвитку економічних систем : матеріали науково-практичної інтернет-конференції (м. Кропивницький, 8 грудня 2023р.). Кропивницький : ЦНТУ, 2023. С. 475-480.

55. Хачатрян В.В., Стратійчук В.М. Концептуальні основи розвитку експортного потенціалу підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. 2022. № 5, Т.1. С. 28-32.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Частка справ про порушення митних правил, за результатами яких прийнято рішення на користь держави, від загальної кількості справ, направлених до суду у І кварталі 2023 року

Митниця	Форма розрахунку	Значення у звітному періоді	Цільове значення
Київська	Чспм=(293/185)×100%	162%	"відмінно"
Житомирська	Чспм=(10/45)×100%	22%	"задовільно"
Чернігівська	Чспм=(14/17)×100%	82%	"відмінно"
Дніпровська	Чспм=(2/2)×100%	100%	"відмінно"
Запорізька	Чспм=(1/2)×100%	50%	"добре"
Рівненська	Чспм=(СПМПД/СПМП)×100%	56%	"добре"
Волинська	Чспм=(СПМПД/СПМП)×100%	65%	"відмінно"
Івано-Франківська	Чспм=(7/5)×100%	140%	"відмінно"
Львівська	Чспм=(202/202)×100%	100%	"відмінно"
Закарпатська	Чспм=(216/195)×100%	111%	"відмінно"
Хмельницька	Чспм=(8/6)×100%	133%	"відмінно"
Вінницька	Чспм=(СПМПД/СПМП)×100%	60%	"відмінно"
Тернопільська	Чспм=(0/0)×100%		
Чернівецька	Чспм=(48/56)×100%	86%	"відмінно"
Одеська	Чспм=(107/335)×100%	32%	"задовільно"
Миколаївська	Чспм=(0/8)×100%	0%	"незадовільно"
Сумська	Чспм=(3/5)×100%	60%	"відмінно"
Полтавська	Чспм=(9/1)×100%	900%	"відмінно"
Харківська	Чспм=(41/8)×100%	513%	"відмінно"
Кропивницька	Чспм=(11/2)×100%	550%	"відмінно"
Черкаська	Чспм=(2/9)×100%	22%	"задовільно"

Джерело: [46]

Додаток Б

Таблиця 1.1

Структура торговельних санкцій країн ЄС застосованих проти росії з лютого 2022 року по липень 2023 року

Вид санкцій	ЄС
Обмеження на експорт	Для літаків, продукції, пов'язаної з нафтопереробкою, та технологічної продукції, більш всеосяжні обмеження на товари подвійного призначення та золото, а також дуже широкий спектр товарів, які можна використовувати у промислових цілях не більше Росії.
Обмеження імпорту	Щодо широкого кола товарів, які вважаються прибутковими, починаючи від сталі та вугілля російського походження та закінчуючи різними іншими поширеними експортними товарами.
Торгові обмеження для непідконтрольних уряду територій України	ЄС запровадили обмеження на імпорт та інвестиції, а також обмеження на експорт транспортних, телекомунікаційних та енергетичних товарів та надання певних послуг у Донецькій, Луганській, Запорізькій та Херсонській областях України, які не контролюються урядом України.
Обмеження цін на нафту	Заборона морського транспортування нафти та нафтопродуктів російського походження до третіх країн, за винятком випадків, коли вони підпадають під певну межу цін, встановлену ЄС, Великобританією та США.
Транспортні обмеження	російські авіаперевізники відрізані від польотів з ЄС.
Обмеження на використання Інтернет-послуг, послуг медіа	Заборона на трансляцію або внесок у трансляцію низки ключових російських станцій.
Санкції щодо професійних послуг	Забороняється особам з ЄС надавати низку послуг, від бухгалтерських та юридичних послуг до інженерних та консультаційних послуг у галузі ІТ.
Обмеження на трастові послуги	Заборона надання послуг трастам із російськими бенефіціарами
Заборона інвестиції	
Експортний контроль	

Джерело: складено автором на основі [9, 10, 11]

Додаток В

Таблиця 2.2

Критерії оцінки процесів для забезпечення відповідності продукції

Процедура	Критерії оцінки
Процедура закупівель	Критерії оцінки товару перед покупкою Порядок визначає основні критерії оцінки потенційного постачальника, такі як сертифікація системи управління, статус постачальника - виробник чи дистриб'ютор, оцінка третьою стороною Критерії оцінки виробників для забезпечення їхньої здатності виробляти відповідну продукцію (оцінка виробничого контролю на заводі, випробування продукції, сертифікація, оцінка третьої сторони) Процедура визначає критерії для поточного оцінювання обраних постачальників (частота випробувань, контроль виробництва сертифікати, оцінка третьою стороною)
	Критерії вибору продукту перед покупкою Визначаються застосовні вимоги Оцінюються документи з оцінки відповідності продукції Оцінюється відповідність усіх застосовних маркувань та інструкцій на продукті Підтверджується наявність технічної документації Оцінюється відповідність продукції всім суттєвим вимогам
	Критерії оцінки отриманої продукції Адміністративні перевірки, такі як маркування, документація про відповідність та фізичні перевірки (тобто випробування зразків)
Скарги – управління роботою зі скаргами	Забезпечується простежуваність продукції Доступний реєстр відповідності Діє процедура визначення причини невідповідності Доступна процедура коригувальних та запобіжних дій (оцінка ризиків, вилучення з ринку)
Управління документами	Легко доступні дати наявної документації з оцінки відповідності Процедури, які гарантують, що споживачі отримали всю необхідну інформацію та документацію про продукцію Виробники гарантують, що споживачі мають доступ до необхідної документації на продукцію всіма офіційними мовами
Управління персоналом	Навчальна програма, яка допомагає забезпечити розвиток компетентності з питань відповідності продукції Чітко визначено та задокументовано облік виконаних обов’язків з навчання
Комунікація	Чіткий та систематичний обмін інформацією між усіма сторонами про виявлені невідповідності та коригувальні дії
Внутрішній аудит	Регулярна оцінка ефективності системи контролю

Джерело: розроблено автором